

884-3.
S 54.

SALA DE LECTURA

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

BIBLIOTECA CENTRALĂ
H. SIENKIEWICZ
REGIONALĂ
CLUJ

15
1993

PENTRU PÂNE

TRADUCERE

DE

ST. GR. BERECHET

884-32=R



56.498 - 99

BUCUREȘTI

Edit. Libr. «UNIVERSALA», Alcalay & Co.

27, Calea Victoriei, 27

14 OCT. 1967

«BIBLIOTECA PENTRU TOȚI»

este cea mai fecundă școală din țara noastră, ea datează din veacul trecut și a instruit generații întregi.

824.32

I.

Peste Ocean

Blücher, vaporul german care transportă pe emigranți dela Hamburg la New-York, calcă undele maestose ale Atlanticului.

Plecase din port de patru zile, de două ori salutase costele înverzite ale Irlandei și acum plutea repede în larg. Din naltul punții, până unde poate ajunge privirea, ochiul nu vedea altceva decât o imensă suprafață netedă și egală, de o culoare cenușie bătând în verde, în care mișcarea uniformă a roții tăia o brazdă adâncă ce se acoperea ici și colo cu o spumă albicioasă, și care în depărtare dispărea într'o culoare tot mai închisă, până aproape să se confunde cu orizontul. Nori mari și cenușii acopereau cerul, reflectându-se din când în când în mare; și în adâncul străveziu al apelor se desprindea lămurit scheletul brun al corăbiei, care, cu prora spre apus, aci se ridică pe coasta undelor, aci cădea cu spre a se adânci în abis. Pe urma ei o dâră largă și clocotitoare de spumă, ca un șarpe de o lungime nemăsurată; și sus, deasupra timonului, fâlfâiau în stoluri pescărușii.

Vântul, care după plecarea lui **Blücher** din portul Hamburg bătuse într'una tare fără să stârnească furtuni, suflă favorabil în direcția apusului și corabia, cu pânzele întinse, alerga cu jumătate vapori. Părea că avea să se însenineze, Ici și colo, printre norișorii deși și negricioși, apărea câte o bucată de cer limpede, care își schimbă foarte repede culoarea. Uneori, vântul încetă; atunci pânzele băteau în catarguri cu un zgomot surd, dar se deschideau din nou, repede, umflându-se ca arapi de lepadă. Marinarii, ținându-se unul de altul în lanț, trăgeau funiile pânzei de jos a catargului principal și, însuflețindu-se cu o cantilenă plângătoare, se plecau și se ridicau toți deodată, în cadență; și mișcarea le era însoțită de fluierăturile puternice care transmiteau ordinele, și găfăitul înfrigurat al aburului comprimat în căldarea din care fumul izburcea, când în nori groși, când în ușoare încolăciuri.

Călătorii ieșiseră pe covertă ca să se bucure de frumusețea zilei. În dosul camerei mașinii se vedeau geamantanele și hainele boerești ale călătorilor de clasa întâi. În față însă apărea masa multiformă și multicoloră a emigranților, cari ocupau spațiul cuprins între prima și a doua punte: unii, pe bănci de lemn, fumau din niște lulele scurte, alții stau lolăniți, alții se rezemau pe parapetul corobiei, cu ochii ațînșiți în adâncimea apelor. Erau femei cu copii în brațe. Tinerii însă umblau de colo până colo pe punte, în rând cu ofițerul de quart, căutând să-și țină echilibrul și îngânând cu cântec german. Poate că vreunul gândea că nu și va mai vedea nici-

odată patria. În tot cazul, însă, gândul acesta nu ajungea să turbure veselia generală. Numai doi inși, un bătrân și o fată, formau prin tristețea lor un contrast vădit cu restul mulțimei. Ședeau de o parte, cașicum se simțeau izolați în mijlocul unei mulțimi necunoscute și nu era greu de recunoscut în ei, la primaverede, tipul țaranului polonez.

Pe bătrân îl chemă Lorenzo Toporek ; pe fată, fata lui, Marișia. Se imbarcaseră amândoi la Hamburg pentru America cu ceilalți emigranți ; dar numai de câteva minute se hotărâseră să se suie pe punte. Pe fețele lor galbene se zugrăvea expresiune de nespusă tulburare amestecată cu groază. Ochii lor înspăimântați căutau cu frică la tovarășii de călătorie, la marinari, vasul, coșul mașinei ce duhnea nori groși de fum, și undele spumegătoare, ce se spărgeau de laturile corăbiei. Nici unul, nici altul nu îndrăzneă să scoată vreo vorbă ; dar bătrânul, agățat puternic cu o mână de parapetul corăbiei, își ținea cu cealaltă pe cap șapca mare și pătrată, ca să nu i-o ea vreo răbufneală de vânt. Fata, în picioare lângă tatăl ei, se lipea sfioasă de el la fiecare legănătură a corăbiei, abia năbușind un strigăt de frică. În sfârșit, țaranul rupse cel dintâiu tăcerea.

— Marișia !

— Ce e, tată ?

— Va să zică, vezi ?

— Da, văd !

— Și nu te minunezi ?

— O da, mult !

Dar mai puternică decât mirarea era într'insa

frica, frica ce-i stăpâneă încetul cu încetul sufletul și cuprindeă acuma și pe Lorenzo. Norocul lor că marea se liniștise întru câtva; vântul nu mai suflă atât de tare și printre norii negri se iveă soarele.

Cei doi bieți țărani, de cum văzură soarele, se simțiră reînviați. Era tot soarele lor și străluceă tot ca la Lipinsk. Și în mijlocul tuturor lucrurilor acelora noi și necunoscute, discul acela maestos și fulgerător de lumină le apăru ca un prieten vechiu și credincios, ca un sprijin, ca un protector. Marea se făcea din ce în ce tot mai liniștită și pânzele cădeau moi dealungul catargurilor. Dela postul de observație răsună glasul căpitanului; și imediat marinarii, agățându-se pe funii, strânseră pânzele. Vederea oamenilor acelora ce păreau că stau în zbor deasupra valurilor, înlemni pe cei doi polonezi.

— Băieți noștri n'ar ști să iacă așa cevă, zise bătrânul.

— Dacă fac nemții, ar face și Iasko, răspunse Marișia.

— Care Iasko? Iasko Sobek?

— Nu, vrea să zică Iasko Smolak, căruțașul.

— Bun băiat, dar trebuie să-ți ei gândul dela el. Nu e făcut pentru tine și tu nu ești făcută pentru el. În lumea nouă o să facem avere și tu trebuie să ajungi domnișoară; el nu e decât un simplu păzitor de cai și nici n'are să fie altceva vreodată.

— Cu toate astea are pământul lui...

— Da, dar la Lipinska.

Marișia nu răspunse; eră incredințată că nimeni nu se poate abate dela soarta lui și oftă trist.

În timpul acesta marinarii coborîse pânzele și mersul vasului încetase aproape cu desăvârșire. Departe, departe, marea avea înfățișarea unei imense suprafețe netede. Puntea se încărcă tot mai mult cu figuri nouă; toți erau nemți, lucrători, orășeni, țărani, vagabonzi, cari se duc în lumea nouă după lene sau muncă. Bătrânul și fata, de teamă să nu supere pe cineva, se trăseseră într'un colț, și ședeau pe o grămadă de pânze aruncate jos.

— Tată, — întrebă deodată fata, — mai avem mult de stat pe mare?

— De unde știi eu? În atâta lume nu găsești un creștin care să te 'nțeleagă și să-ți răspundă.

— Ce-o să facem în America?

— Ce-o să facem? O să ne găsim cu compatrioții noștri... Nu ne-au încredințat de asta?

— Tată...

— Ce vrei?

— Sunt atâte minuni, așa e; dar mai bine eră la Lipinsk!

— Nu spune prostii! zise repede bătrânul. Dar dupe câteva clipe, ca și când și-ar fi vorbit lui singur, adaogă: întâmple-se ce o vrea Dumnezeu!

Ochii copilei se umplură de lacrimi. Tatăl și fiica avură un gând pentru patria depărtată. Și Lorenzo Toporek își reaminti faptele ce precedaseră plecarea lui în America și cari-l hotărîseră.

Cu șase luni înainte — eră o zi de lunie — junca lui fusese prinsă în livedea unui vecin și acesta, socotind o pagubă de trei ruble, le ce-

ruse despăgubire lui Lorenzo, care nu vru să plătească. De-aci proces care ajunsese în fața tribunalului. Dar la tribunal, peste cele trei ruble ale pagubei suferite, vecinul ceruse lui Lorenzo și plata cheltueli'or pentru întreținerea juncii, cheltuială ce se mărea pe zi ce trecea. Lorenzo refuză din nou: îl durea inima să dea atâția bani; și cheltuielile procesului, prin el însuș foarte costisitor, se mai măriseră încă. În scurt, Lorenzo pierduse procesul și trebuia să plătească o sumă mare, cu mult mai mare decât costul juncii: și cum el nu avea mijloace, le sechestrară și calul și-l băgară și pe el la închisoare pentru îndărătnicia lui. Între aceste sosise vremea culesului și ca niciodată se simțea mai mult nevoia calului și nevoie de lucru. Ca dintr'un făcut, grâul întârziase în acel an, așa că atunci când începură ploile el încă creștea pe câmp. Impresionat de aceste nenorociri, bătrânului i se încuibă în minte ideia că de oarece pierduse atâția bani și o parte din recoltă, era semn că tot ce avea urmă să se risipească, și lui și fetei lui nu-i mai rămânea în viitor decât să trăiască din cerșit. Obișnuit cum era cu traiul bun și să-și vadă gospodăria înflorind, gândul acesta deveni pentru el un chin îngrozitor; și, ca să-i nu simtă înșepătura, se dăduse la băutură.

La cârciumă făcu cunoștință cu un neamț care umbla prin sate sub cuvânt că cumpără cânepă, dar în realitate ca agent de emigrare. Acesta povestea despre America lucruri minunate; făgăduia pământuri fără hotar, mai întinse decât tot Lipinsk-ul la un loc, și nu numai atât, dar și

păduri întregi, și livezi și dumbrăvi. La aceste povestiri inima neștiutorului țaran sălta de bucurie; credea și se îndoia în același timp; dar un arendaș evreu, care umbla cu neamțul, îi întărea spusele, asigurând că în America guvernul da oricui cât pământ voia și că aceasta o știa sigur pentru că o auzise dela o rudă a lui. De partea lui neamțul arăta tuturor sume ne mai pomenite de bani, așa cum nu numai țaranii, dar chiar și cei mai bogați proprietari, nu-și aduceau aminte să fi văzut vreodată. Și încetul cu încetul Lorenzo se încredință că nu mai avea de ce să rămână la Lipinsk. Și la ce să mai rămână? Așteptă poate ca nenorocul să-i ia tot ce mai avea, și să l silească să plece după cerșit? Sub înrăurirea unor astfel de gânduri și unor astfel de raționamente, se hotări și se învoi cu neamțul; apoi, către sfârșitul toamnei își vânduse toată averea, își strânsese lucrurile și acum corabia îl ducea spre America.

Dar călătoria era departe de a fi plăcută, după cum nădăjduise în naiva lui credință. Dela Hamburg chiar, trebuise să cheltuiască mulți bani. Apoi pe vas bătrânul și fata fuseseră ghemuiți între două punți laolaltă cu o mulțime de lume necunoscută. Și chiar din acele prime momente le începuseră suferințele. Tratați după cum se tratează lucrurile de nici o valoare, aruncați încoă și în colo ca pietrele pe o potecă, în neputință de a înțelege pe ceilalți și de a se face înțeleși, ajunseră foarte repede obiectul de răs al tovarășilor. La ora meselor, când mulțimea emigranților, cu castroane și vase de toate felurile, se îndesă în jurul bucătarului, ei erau

totdeauna lăsați printre cei din urmă, așa că nu rareori sufereau de foame. Legănarea neîncetată a corăbiei și nemărginita întindere a mării îi umplea de desnădejde. Și cei doi polonezi se simțeau singuri, triști, părăsiți de toți fără nici un sprijin afară de Dumnezeu.

Bătrânul, în fața fetei, se silea să se arate încrezător și fără grijă de viitor; se mira de orice și arăta uimit Marișiei fitece lucru. Dar în fundul inimii se îndoia de toate. Uneori se temeă că «păgâni» aceia — cum le zicea el tovarășilor de călătorie — aveau să-l arunce în mare pe el și pe copila lui, sau aveau să-i silească cu forța să-și renege religia, sau să-și pună iscăitura pe vreo hârtie, poate chiar pe vreo poliță. Până și corabia aceea, care aleargă zi și noapte pe suprafața nesfârșită a apelor, care tremură și găfâia ca o ființă însuflețită care acoperea valurile cu spumă și noaptea își târă, în urmă-i o dâră fosforescentă, în ochii bătrânului țaran suspțios părea o putere păgână, ceva infernal. Și un simțimânt de frică pe care în fața fetei căută să-l ascundă, îi înțeleșta inima. Erau spaime copilărești; dar oare nu eră el înșuși un copil, părăsit în mâni e lui Dumnezeu, țaranul acesta care fugeă din cuibul părintesc? Tot cel înconjura, tot ce-i cădea sub simțiri nu putea găsi loc în mintea lui. Nu eră de mirare deci dacă, sub povara atâtor îndoieii și atâtor neliniști, bietul lui cap se turburără tot mai mult.

Adierea parfumată ce suflă peste mare îi șoptea dulce la ureche: «Lipinsk, Lipinsk»; soarele care în fiecare dimineață ieșea maestos din unde, părea că-i strigă: «Ce mai faci, bătrâne

Lorenzo? Viu dela Lipinsk!». Dar roata care spintecă apa învolburată și coșul mașinii care vărsă nori deși de fum îi păreau două duhuri rele care împingeau mereu înainte pe drumul nefericirii.

Și vasul zbura, urmat de valurile încoronate cu spumă și de stolurile de pescăruși; și împreună cu valurile încoronate cu spumă și împreună cu stolurile de pescăruși, mai urmau în mintea copilei o sumă de icoane și amintiri. Gândul i se întorcea către o oarecare seară de toamnă la Lipinsk, când, târziu, se dusese la pușă să ia apă. Sus pe cer scânteiau cu miriadele stelele; tot împrejurul său respira un aer liniștit și senin de pace. Marișia trăgea funia pe scripete și cânta. Se simțea veselă în seara aceea, ca rânduneaua care încă n'a încercat primul sbor din cuib... Pe neașteptate, în pădurea întunecoasă și adâncă, răsună un fluer prelung. Iasko văzuse funia legându-se. Apoi apărură el însuși, sări din căruță și-i vorbi mult. Oh! copila n'ar putea uita niciodată cuvintele ce i-a spus el în seara aceea. Și chiar în clipa aceea, cum stă pe maldărul de pânze, închizând ochii, i se păru că aude glasul lui Iasko al ei, înecat în lacrimi.

— Dacă tatăl tău vrea cu tot dinadinsul să te ia — îi zise el, plec și eu din Lipinsk, îmi vând căscioara, las tot, dar vreau să viu cu tine. Marișia mea. Vreau să te urmez chiar și în mijlocul vârtejurilor vânturilor, valurilor mării, să te caut prin pădurile sălbatice, o stumoo, și să te regăsesc și să trăesc lângă tine. Pentru că fără tine nu pot să trăesc, pentru că unde ești tu trebuie să fiu și eu și soarta ta trebuie să fie și a

mea. Suntem legați pe viață și pe moarte după cum ți-am jurat aci lângă puțul ăsta și pedepsească-mă Dumnezeu care mă aude, dacă am să te părăsesc vreodată, singura mea dragoste, viața mea!

Când se gândea la aceste cuviete, Marișia revedea cu o minunată precizie de contururi puțul și discul roșcat al lunii ce se înălța deasupra pădurii și pe băiat în picioare dinaintea ei. Amintirea aceasta îi odihnea mintea, îi da balsamul unei nădejdi. Era incredințată că Iasko al ei are să înfrunte orice piedică spre a veni după ea. Oh, cât dorea să l aibă în acea clipă lângă ea și să asculte împreună lungul freamat al mării! Oh, cât s'ar fi simțit liniștită lângă el, cât de increzătoare, cât de sigură! Iasko al ei ar fi ajutat-o, el care nu știe de e frica, el care știe totdeauna să iasă din încurcătură.

Dar rămăsese la Lipinsk. Ce făcea însă acolo dragul ei, acum când pământul trebuia să se fi și albit sub întâia zăpadă? Poate adună lemne din pădure, sau cu mâna dibace înblânzea caii sau umblă cu sania departe, departe? Unde era în acel moment dragul ei?... Marișia revedea satul natal cu drumurile înmormântate sub zăpada înghețată, soarele care muriă desenând cerculețe luminoase printre ramurile dese ale arborilor, corbii și ciorile ce veniau în stoluri croncânind din pădure, fumul ce se înălța din coșuri șerpuiind spre cer, și mai departe pădurea și câmpul unde curăția zăpezii se colorează în trandafiriu în lumina apusului. Oh, cât de deosebit de locul unde o târîse voința îndărătnică a tatălui! Cu privirea rătăcită fata cercetă orizontul; dar

oricât de departe i se afundau ochii, nu zărea altceva decât valuri verzui clocotind de spumă, nesfârșita întindere pe care vasul cu pânzele întinse părea o pasăre mare pierdută în mijlocul văzduhului. Deasupra ei bolta imensă a cerului, jos pustiul apelor, împrejur frângerea zgomoasă a valurilor și urletul vântului; și singur reazim corabia aceea cu prora îndreptată spre pământul făgăduinți. Sărmane lasko, ai s'o mai poți regăsi acolo? Te vor putea călăuzi până la ea bătaile vântului și valurile mării? Sărmane lasko, în singurătatea Lipinku-ului tău, te mai gândești încă la dânsa?

Soarele ce plecase spre apus se stingea în mare, punând în tremurul apelor un larg brâu înflăcărat de aur, care încetul cu încetul se pierdea în depărtare. Vasul alerga mereu ca și când ar fi vrut să prindă astrul ce se ascundeă. Fumul negricios al mașinei luă o culoare roșie închisă: pânzele și funiile se colorau cu reflexe trandafirii; marinarii murmurau cântecele apusului. Cu cât discul soarelui se scufundă în mare, cu atât apărea mai mare și mai maestos; în curând dispăru cu totul, tot mai aruncând de printre unde raze în snopuri luminoase. Apoi în spre apus tot orizontul se aprinse cu un roșu de purpură și în acea mare de lumină orbitoare se amestecară apa și aerul și cerul. Chiar unda se frângea de pereții corăbiei cu un murmur dulce, ca și când și-ar fi șoptit rugăciunea de seară.

În asemenea clipe omul se simte ridicat în înălțimi necunoscute, mult mea afecțiunilor îlnăvălesc cu mai mare putere și sufletul i se îndreaptă către lucrurile pe care le dorește. Lui

Lorenzo și Marișiei li se părea a fi două frunze aruncate în voia vântului, simțiau că copacul din care ieșiseră nu creștea pe pământul către care se duceau cu gâtul, ci pe acela către care întoarseră spatele. O Polonia pământ al livezilor bogate, al pajiștelor verzi și al pădurilor umbroase, cu berzele și rândunelele tale, cu căsuțele tale albe bitulate în umbra teilor, cu colibebele tale cu acoperișul de paie și nenumăratele tale cruci dealungul drumurilor, înaintea cărora trecătorul se oprește și descoperindu-și capul șoptește cuvios: «Binecuvântat fii Iisuse Christoase», sau «Maica cea mai iubitoare și cea mai iubită, o prea mărită peste tot și peste toate!»... Cei doi țărani își simțeau inimile înduioșându-se sub imboldul unui sentiment ne mai simțit până atunci. Lorenzo își scoase șapca din cap și razele apusului îi căzură peste părul cărunt. Voia să spună ceva dar se codea. Bietul bătrân nu găsea cuvinte potrivite ca să-și arate fetei neliniștea. În cele bin urmă se hotărâ și întorcându-se la fată:

— Marișia, zise, mie mi se pare că a rămas ceva acolo, dincolo de mare.

— A rămas iubirea, a rămas fericirea, răspunse ea supusă, ridicând privirea spre cer într'o rugăciune mută.

În timpul acesta se întunecă pe nesimțite și încetul cu încetul călătorii se coborau sub covertă. Pe corabie domnea o mișcare neobișnuită. De pe înălțimea punții fluerăturile ce transmiteau poruncile căpitanului răsunau fără încetare și marinarii adunați în jurul catargurilor manevrau din răspuțeri. Unui apus frumos, nu-i urmează

totdeauna o noapte senină. Ultimele raze purpurii abia se răspândiseră, și de pe luciul mării începu să se ridice o ceață deasă, deasă, și cele câteva stele ce se arătaseră fricoase dispărură într'o clipă. În curând ceața deveni atât de deasă, încât nu se mai vedea nimic chiar pe vas; numai catargul cel mare și coșul mașinii se zăreau slab, și pe punte se iveau fețele marinarilor luncând ca niște fantome.

Peste un ceas corabia plutea în mijlocul unei negure groase și albicioase, ce înăbușia până și lumina felinarelor atârinate în vârful catargurilor, și a scânteielor ce săreau snopi din coșul mașinei. Legănarea corăbiei încetase de tot: s'ar fi zis că puterea apăsătoare a ceții învinsese puterea valurilor. Și se lăsa noaptea, o noapte adâncă și zgomot ciudat, ne'ămurit, ca suflarea obosită a pieptului unui uriaș, care se apropia încet. Și imediat alte zgomăte îi urmară: erau sunete misterioase ce păreau că ies din întuneric, erau tânguiri melancolice, și suspine triste și urlete prelungite: din adâncul spațiilor furtuna își trimetea glasul în spre corabie.

Marinarii cari aud aceste sunete spun că furtuna scoate atunci vânturile din iad. Furtuna se arăta tot mai apropiată. Căpitanul, înfășurat în mantaua lui impermeabilă și cu capul apărat de glugă, eră la postul de comandă; lângă busola slab luminată veghiă secundul. Lorenzo și Marișia se retrăseseră de pe punte împreună cu ceilalți călători.

Sub covertă era o tăcere adâncă. O lampă atârnată de tavan aruncă o lumină slabă peste grupurile emigranților, ce stau îngrămădiți lângă

pereți, cu brațele întinse peste bielele lor boarfe. Încăperea mare, dar tristă și întunecoasă, cu tavanul scund și cu culcușurile așezate unul deasupra celuilalt, avea mai mult înfățișarea unei închisori decât a unui loc menit să adăpostescă făpturi emenești. Ce deosebire între aceasta și sălile elegante și spațioase de clasa 'ntâil. Până și aerul avea aici un miros greșos de pâine putredă și cânepă topită și șederea, oricât de puțin timp, în atmosfera acea stricată otrăvia plămâni, da feței gălbeneala carei și aducea cu sine urmări foarte triste, dintre care nu cea din urmă era scorbutul.

Și de fapt, patru zile de călătorie fură de ajuns ca să facă din fata lui Lipinsk, cu obraji trandafirii și cu toată firea ei fragetă și înfloritoare de sănătate, o ființă bolnăvicioasă și aproape de necunoscut. Și Lorenzo îngălbenise. Bieții țărani fricoși, cari abia îndrăzneau să se miște printre tovarăși, crezuseră până în acea seară că urcarea pe punte era oprită! Se mai temeau iarăși să se depărteze de sărăciosul lor bagaj. Dar în seara aceea nu numai bătrânul și fata, ci și ceilalți emigranți nu se deslipeau de lucrurile lor; și sacii aceia grosolani de pânză, geamantanele acelea, acele pachete răspândite în neregulă împreună cu așternuturi, haine și troace, de toată mărimea și de tot soiul, măreau desordinea și dădeau încăperii o înfățișare și mai tristă. Dintre emigranți, în cea mai mare parte nemți, unii mestecau tutun, alții fumau și fumul se ridică încet încet în spre tavan și făcea și mai slabă lumină întunecoasă a lămpii. Intr'un colț câțiva copii țipau, dar plânsul lor conținea foarte repede; ceața îi îngrozea și-i neliniștea pe toți.

Acei dintre emigranți, cari mai călătoriseră și altă dată, înțelegeau că sunt amenințați de o furtună; alți o ghiceau și nici unuia nu-i scăpă gravitatea primejdiei nei lăturate și poate apropierea morții. Numai Lorenzo și Marișia nu luau parte la spaima generală. Câteodată, când vreunul crăpa ușa, venia de afară un urlet jalnic și furios de uragan. Dar cei doi țărani nu bănuiau nimic. Așezați aproape de mașini, unde se auzia mai bine uruitul corăbiei, bătrânul îmbuca mereu din pâine, și copilul își împletea părul în coade pentru noapte. Totuș acea tăcere adâncă sfârși prin a le atrage atenția.

— Tată, — întrebă copila, — de ce stau așa de tăcuți nemții astă-seară?

Lorenzo ridică din umeri.

— De unde știu eu? răspunse el.

— Poate, — stăruie copila, — e vreo sărbătoare de-a lor astăzi; sau poate...

Dar nu putu să sfârșească, căci o buvnitură teribilă druncină corabia de sus până jos și vâri groaza în emigranți.

— Doamne sfinte! Ce e? Ce s'a întâmplat? strigară mai multe glasuri înspăimântate, pe când geamantane și bagaje, bătute unele de altele măreau gălăgia.

Nimeni nu îndrăzni să răspundă. Și aproape în acelaș timp, o a doua buvnitură s'gudui corabia cu mai mare putere, pe când valurile furioase se spărgeau biciuind geamurile rotunde ale ferestruicilor.

— Se apropie furtuna, — murmură Marișia cu groază.

Intr'adevăr, împrejurul catargurilor corăbiei

se deslănțuia furtuna, și mugeă, și urlă, și gemea cu glasurile ei multe și misterioase, ca uraganul ce aleargă printre copacii pădurii. Vântul arunca corabia încoace și încolo fără încetare, o înclina într'o parte, o învârtea, o ridica pe un munte de apă ca să o prăvălească apoi într'un abis ca spre a o îngropa în valurile furioase. Din când în când pățișoarele, desprinzându-se de pe pereți, cădeau unul peste altul; cădeă și câte un om; totul juca, și lingurile și paharele se loveau într'o ciocnitură lugubră. Era o larmă infernală, o scârțâială a lemnului în toate încheieturile sub bătaia vântului, un muget de valuri care spălau puntea, un răsune de fluere pe care mașina le arunca în întunerecul mereu crescând, plânset de femei, țipăt de copii, o strădanie a emigranților cari își căutau geamantanele și bagajele; și, în mijlocul acestor sunete ce se topeau într'un sgomot imens, se auzia lămurit fluieratul ascuțit care transmitea poruncile căpitanului și pasul greu și grăbit al marinarilor, care se luptan pe punte cu furtuna.

— Sfântă Marie, Maica lui Dumnezeu!—șoptea Marișia înlemnită.

Agățați cu puterea desnădejdei de pățișoarele lor, ce se clătinau într'una, bătrânul și copila erau din când în când izbiți de perete. Mugetul valurilor devenea din ce în ce mai teribil și scândurile punții scârțâiau cu atâta putere, încât dintr'un moment într'altul se aștepta să cedeze izbiturile și să se sfărâme.

— Ține-te bine, Marișia! — mai strigă odată Lorenzo, vrând să înăbușe cu glasul lui glasul furtunii. În curând însă frica îl făcu să tacă și

el și ceilalți emigranți: de jur împrejur se lăsă o tăcere de moarte și fiecare rămase nemiscat, lipit de propriul lui culcaș. Și în grija-neliniștitoare până și răsuflările încetau.

Furtuna se deslănțuia tot mai violentă: s'ar fi zis că acum nimic nu s'ar mai fi putut împotrivi furiei elementelor. Valuri mari spumegătoare se revărsau pe punte. Ceața se îndesă tot mai mult în întunec; norii și apa se atingeau și se amestecau: și corabia săltată când la dreapta când în stânga, când spre cer, când jos în abis, alerga în voia valurilor. Una câte una, în spațiul dintre cele două punți se stingeau lămpile cu ulei, și în acea semi-întunericime Marișia și Lorenzo avură impresia că sunt zvârliți în noaptea veșnică a morții.

— Marișia! — începu bătrânul; și glasul îi eră stins de plâns și respirația i-se îneca în gât.
— Marișia, eu te-am adus la pieire! Iartă-mă!
— Ceasul nostru cel din urmă a sunat... Ochii noștri păătoși n'au să mai vadă lucrurile de pe lumea asta... Murim neîmpărtașiți și pe trupurile noastre nu va sta pământul, ci valurile mării.. Nenorociții de noi!

Marișia avu și ea același simțimânt. Simți că orice nădejde era pierdută; felurite gânduri îi trecură prin cap repede și sufletul ei cald de afecții și amintiri porni într'un strigăt suprem și pasionat către obiectul iubirii ei:

î — lasko dragul meu lasko, mă mai auzi tu încă din frumosul nostru Lipin-k? Sub lovitura durerii inima copilei începu să bată cu putere, și izbucni în suspine.

Dintr'un colț, cineva strigă: «tăceți!», dar

tăcu deodată, oare cum înspăimântat de însăși sunetul glasului lui. Un geam dela lampă căzu și se sparse: flacăra se stinse. Atunci întinericul deveni și mai mare și emigranții se străseră unii lângă alți, căutând par'că în apropiere o apărare contra pericolului comun. Intr'un răstimp în tăcere înfricoșată ce apăsă împrejur, glasul tăranului răsună limpede.

— **Kyrie, eleision!**

— **Criste, eleision!** răspundea Marișia.

— **Criste, audi nos.**

— **Criste, exaudi nos.**

În întunecimea încăperii, glasul bătrânului aceleia care se rugă și glasul copilei, care întrerupt de suspine răspundea supus, aveau ceva straniu, misterios, solem. Mai mulți emigranți își descoperiră capul; apoi, încetul, cu încetul în Marșia se istovi focul plânsului, glasul i se mai liniști și se făcu mai limpede, și ru se mai auziră decât șoaptele rugăciunelor, cărora le ținea ison mugetul furtuni din afară.

Pe neașteptate, în mulțime se ridică un srigăt de groază; un val, un val năpraznic îmfundase ușa și se revărsă gâlgâind și spumând în spațiul cuprins între cele două punți. Eră un plâns, un țipăt de femei și de copii, o agățătură de paturi ca să găsească acolo o scăpare. Nici unul nu se îndoia că venise sfârșitul. Aproape în acelaș timp în ușă apăru un ofițer, learcă de apă și de nădușeală, cu un felinar roșu de mână. El liniști pe femei cu puține cuvinte, asigurând că pericolul cel mare fusese înlăturat și că acum corabia plutea în largul mării. Erau vorbe goale și rostite fără convingere; totuși fură în stare să

liniștească pe emigranți, dintre care cea mai mare parte se ghemuiau în paturi căutând odihnă. Și în timpul acesta furtuna se întetea din ce în ce, și în loc să se liniștească, din clipă în clipă părea că câștă gă puteri noi. Bătută de vânturi în toate părțile, corabia aci sbură pe valuri cu repezi-ciune amețitoare și în mers scârțâiau groasnic catargurile și antene; aci se înclină pe o parte, aci, pe cealaltă, aci se plecă cu prora până aproape să atingă valurile. Și ceasurile treceau lungi, neliniștitoare și trecu și noaptea. Prin fereștruci apărură încetul cu încetul primele luciri ale aurorei, sărmana auroră tristă, palidă cenușie a unei zile de furtună, aducând totuși cu sine întărirea și speranța!

Lorenzo și Marișia, după ce spusese ră toate rugăciunile ce le veni în minte, se lăsaseră să cadă sdrobiți pe paturi unde se scufundară repede într'un somn adânc. Li deșteptă clopotul care de pe puntea corăbiei, chema pe călători la masă; dar nici tatăl, nici fata nu fură în stare să înghită o bucățică: își simțeau capul greu, greu ca de plumb. Mai rău decât fata se simțea bătrânul țaran: nu mai înțelegea nimic; mintea lui prostită rătăcea într'o infinitate de gânduri. Neamțul care-l îndemnase să plece în America, îi vorbise totuși de o călătorie pe mare; dar Lorenzo nu-și închipuise niciodată că marea ar fi o întindere de apă nemăsurată și nici că această călătorie are să țină atâtea zile! În naiva lui credință de țaran, gândise că o călătorie în America ar fi o simplă trecere dela un mal la altul ca multe altele făcute în viața lui. O dacă ar fi prevăzut că marea e atât de întinsă și atât de

groaznică, ce bucuros ar fi rămas la Lipinski! Și în sufletul bătrânului o îndoială chinuitoare se strecură cu încetul; nu eră oare un păcat o neîncredere în Providența Dumnezească întreprinderea unei călătorii atât de grele și care ținea acum de cinci zile ca să ajungă pe un alt țărm, când Dumnezeu îi făcuse să se nască pe țărmul opus? Nu-și târise oare în veșnica pierzanie sufletul, și pe acel al fetei lui, cu îndrăzneala lui?..

Două zile și două nopți bătui furtuna, apoi încetul, cu încetul liniștea se restabili. Numai acum bătrânul și fata îndrăzniră să se suie din nou pe coverlă; dar cum văzură masa negricioasă a apelor, încă mșcată de vânt, umflându-se în abisuri fără fund, se dădură înapoi încremeniți. Și gândiră că nici o putere omenească nu i-ar putea călăuzi în port pe celălalt țărm, afară de mâna puternică a lui Dumnezeu.

A doua zi strălu i iar soarele. Dar pe întinderea nesfârșită a apelor, ochiul nu zărea nici un semn, care să vestească apropierea pământului; și departe, departe, la orizont, cer și mare se confundau. Ici și colo pluteau norișori ușori pe cari lumina a usului îi coloră slab în trandafiriu și soarele îi târă cu sine spre apus. Corabia alerga repede ca și când i-ar fi urmat. De pe punte, Lorenzo își roteă împrejur privirea îngrozită și gândea că marea nu avea capăt; de odată, când se înserase, își făcu curaj și ridicându-și de pe cap șapca pătrată și plecând-o până aproape de pământ, întrebă pe un marinar care trecea în acel moment:

— Ați putea să-mi spuneți, vă rog, domnule cât are să mai ție drumul ăsta pe apă?

O, minună! În loc să-l ia în răs, cum se aşteptă bătrânul, marinarul se opri, şi-l ascultă; şi pe acele trăsuri grosolane şi înăsprite de crudul zefir al mării, trecu o undă de gânduri ca un noian de amintiri ce se depăneau încet. Se gândi un moment.

— Ce vrei? — întrebă pe urmă:

Bătrânul repetă întrebarea:

— Spuneţi-mi, vă rog, domnule, cât timp ne mai trebuie să ajungem la uscat?

— Două zile! răspunse marinarul în limba poloneză, respicând cu greutate silabele şi ridicând mâna dreaptă cu două degete întinse.

— Mulţumesc domnule! Mulţumesc de o mie de ori!

— Din ce loc sunteţi?

— De la Lipinsk;

— Lipinsk! Ce e aceia, Lipinsk?

În timpul acestor câteva cuvinte, Marişia, care de curiozitate, se apropiase de tatăl ei, se roşea tot mai mult. Cu toate acestea, la ultima întrebare a marinarului, ea ridică spre el ochii fricoşi şi intră în vorbă fără sfială şi cu glas tare, cum vorbesc ţărancele de obicei:

— Noi suntem din provincia Posen.

Marinarul, gânditor, rămase câteva minute cu ochii aţintiţi pe fiarele ce legau parapetul corăbiei; apoi privirea îi căzu pe acel cap blond de copilă şi o nespusă emoţie îi tremură pe faţa aspră.

— Şi eu ştiu poloneşte, — zise el grav şi solemn. Mie îmi zice Kažiuba. Odinioară şedeam la Danzing şi eram compatriotul vostru... Au

trecut însă ani de atunci! Acum patria mea e Germania!

Zicând acestea, marinarul apucă repede funia ce o ținea în mână de unul din capete, întoarse spatele, și începu să tragă, însoțindu-și lucrul cu un cântec ce părea mai mult o tânguire. De atunci, ori de câteori vedea pe Lorenzo și pe Marișia pe punte, îi saluta cu un surâs prietenos. Și acest surâs era pentru cei doi polonezi o foarte mare întărire. Nu se mai simțeau părăsiți în mijlocul acelei mulțime de oameni, ci vedeau, un chip prietenos, care le dădea putere să sper; de altă parte călătoria era acum pe sfârșite, Kațiuba le-o spusese.

În dimineața zilei a doua, când se suiră pe punte, fură izbiți de vederea unui obiect curios: ca un butoi mare, vopsit roșu, care plutea încoace și în colo, legănat de mișcarea apelor. Apoi cum corabia se apropiase câtva, zăriră altul în depărtare și mai departe al treilea și al patrulea. O ceață ușoară, albă și străvezie acoperea apa și aerul; marea abia se 'ncrețea și departe, departe, câteva pânze albeau la orizont. Stoluri de păsări albe cu aripele negre, dese ca un nor gros, fâlfâiau în jurul corăbiei cu un cor asurzitor de fluerături și țipete. Pe punte era o în-suflețire și o mișcare de viață neobișnuită! unii dintre marinari îmbrăcaseră hainele de gală, alții lustruiau plăcile și stinghiile de alamă, iar alții spălau puntea; pe cartajul principal se înălța maestro un trapel; altul mai mare flutura la pupă. Călătorii îngrămădiți pe punte, aveau aerul vesel al unuia care a ajuns la sfârșitul unei călătorii lungi și primejdioase; unii dintre emi-

granți își aduseseră sus până și sacii și geamantanele, și le adunau și le legau ca să facă un singur pachet.

Văzând toată mișcarea aceasta, Marișia înțelese că pământul dorit nu trebuia să fie departe și șopti aceasta și tatălui; și o undă de pace se coborî în inimele lor. La răsărit apăruse insula Sandy Hok și imediat apoi alta, bogate în palate minunate, cărora ceața ce părea că se îngroașe le dădea un contur vag. Această apariție fu salutăată de emigranți cu un cor sărbătoresc de exclamațiuni; toate mâinile se întinseră spre această insulă binecuvântată și mașina corăbiei dete un fluerat prelungit și ascuțit, ca și cum ar fi luat parte la bucuria generală...

— Cum îi zice aci? — întrebă Lorenzo.

— New-York, — răspunse Kațiuba, dela spațele lui.

Vasul înaintă tăind cu prora valurile argintii; și cu cât se apropia de uscat, de prin ceață apăreau mai lămurite contururile caselor, acoperișurile și vârfurile coșurilor. La orizont se profilau turnurile și coșurile marilor fabrici, din cari izbucnea nori groși de fum; la poalele orașului, mii de stegulețe felurit colorate fâlfâind în vârfurile catargurilor corăbiilor ce se ridicau în port ca o pădure, fluturau ușor prin mișcarea fluxului, cum ondulează într'o livede florile smălțate în mii de colori sub zefirul primăvăratec. Și cu cât vasul se apropia mai mult de țarm, cu atât orașul apărea în toată măreția frumuseții lui, pe fondul mării.

Atunci sufletul bătrânului țăran se umplu de o bucurie nemărginită, de o minunare nesfârșită.

șită. Gâfâind, cu capul descoperit și cu gura căscată, contemplă priveliștea aceea fără să scoată un cuvânt; apoi se întoarse către copilă:

- Marișia!
- Ce vrei, tată?
- Tu vezi?
- Da, văd?
- Și nu te minunezi?
- Oh da, mult!

Mai mult însă decât de mirare, sufletul lui Lorenzo eră plin de lăcomie. Și când ochiul lui ajunsese să deosibească cele două țărături verzi, ce se întind pe laturile orașului și mai în fund linia negricioasă a parcului, izbucni într'un strigăt de bucurie;

— Oh! Domnul fie lăudat în veci! Dacă'mi dau o bucată de pământ pe țărutul asta, rămăi lângă oraș; la vremea târgului am să pot aduce vițeaua și porcul și să vând ușor. Lumea, pe cât se vede, nu e rară pe aici; ba încă e mai deasă ca nisipul mării. Și eu, care am fost un biet țăran în Polonia, am să ajung în America un domn bogat...

Înainte ochilor lui vestitul parc național se desfășura în toată vastitatea și minunăția lui. Văzând copacii aceia, adunați în mănunchiuri și bine îngrijiți, inima țăranului sălta de bucurie.

— Oh, — murmură el — am să mă plec înaintea comisarului și am să-l rog mult să-mi dea două jugere din pădurea asta. Am să fiu cuviincios cu el, am să-i spui cuvinte frumoase... Pentru că, dacă e rânduit să-mi dea o bucată de pământ, trebuie să mi-o dea în regulă și în bună stare. Am să trimit dimineața de cu vreme în

oraș să vândă lemnele... Oh, Domnul fie lăudat în veci! Văd că nu m'a înșelat neamțul!..

Acum și Marișia zâmbea la gândul unui traiu boieresc; și fără să știe de ce, îi venea în minte o strofă dintr'un cântec pe care la Lipinsk, logodnica obișnuia să-l cânte logodnicului:

Vai ce om ciudat,
Vai ce om ciudat,
Intreaga ta avere,
E-o căciulă și-un suman!

Se gândea oare să-l cânte lui Iasko al ei, când, sărac și cu hainele zdrențuite, ar fi venit după ce, sortită să ajungă stăpâna unei moșii bogate?..

În timpul acesta, dela oficiul sanitar se desprinsese o barcă cu câțiva oameni, cari puțin după aceea se urcară pe punte și strigând și gesticulând începură o lungă conversație cu căpitanul. Îndată după aceea, o a doua barcă porni dela țărnișurile orașului și revarsă pe punte o droaie de hamali de hotel, de agenți schimbători de bani, de agenți de căi ferate, de călăuze, cari cutreereau corabia în sus și în jos, se ciocneau și vorbeau cu un zgomot de nedescris. Prețutindeni eră mișcare, încrucișare de cuvinte; numai Lorenzo și Marișia stăteau nemișcați neștiind ce să facă, ca sub stăpânirea unui vis.

Kațiuba le veni în ajutor și sfatul pe bătrân să schimbe banii ce avea la el. El însuși se însărcină cu aceasta ca să nu-l înșele cineva și, în schimbul micii strânsuri ce Lorenzo adusese de-acasă, îi adusese patruzeci și șapte de dolari, și vasul înaintă mereu, plutind în mijlocul unui

cortegiu de bărci pescărești în toate formele și mărimile; acum se zărea numai casele, ci și oamenii grămăditi pe țărm. În sfârșit ajunse lângă coastă se strecură într'un ancoraj strâmt și rămase nemișcat. Călătorie se sfârșise.

După cum albinile zboară din stup, tot așa mulțimea aceea multicoloră se repezi spre puntea ce lega vasul de uscat. Trecură mai întâi călătorii de clasa întâi; apoi cei de a doua; cei din urmă venură emigranții, încovoiați sub greutatea poverilor și bagajelor. Când, după ce fuseseră ghemuiți și zbătuți în toate părțile, Lorenzo și Marișia ajunseră lângă eșire, găsiră pe marinarul Kașiuba care strânse cu putere mâna bătrânului Lorenzo, în chip de salutare.

— Adio frate — îi zise el. — Dumnezeu să-ți dea tot norocul; și fie, fata mea!

— Dumnezeu să te miluiască! răspunseră într'un glas cei doi polonezi. Și mai mult nu putură spune, căci mulțimea grămădită pe punte îi împinse înainte.

Peste un moment să treziră în biroul vămii, Impegatul, un om și jumătate, înfășurat într'o manta cenușie puse pe sărăcăcioasa legătură obișnuitul timbru, cu stele de argint, apoi cu un aspru: « all right! » le arătă eșirea. Bătrânul și copila pășiră celălalt prag. Afară înaintea lor, se lungea un drum.

— Tată — șopti Marișia sfioasă, — tată, ce trebuie să facem acum?

— Să așteptăm — răspunse Lorenzo. Nu ne-a spus neamțu că îndată ce sosim are să vie un comisar al guvernului, și va îngriji de noi?

Și amândoi se rezemară de zid așteptând pe comisar.

În jurul lor orașul vuiă cu extraordinara lui intensitate de viață. Și acei doi polonezi priveau mirați și aproape înspăimântați. Nu mai văzuseră niciodată așa ceva; strade largi și regulate, că se întindeau cât vezi cu o hii; o mulțime de lume, care venea din toate părțile grămădindu-se ca la un bâlciu; și prin mijloc omnibusuri, tramwaye, căruțe și care grele. Lucrători, negustori; trecători, fiecare ca să se înțeleagă vorba în limba lui și aerul vibră de sunetele neînțelese și cuvinte necunoscute; uneori treceau oameni negri ca smoala și cu părul creț: și când îi vedeau trecând, bătrânul și copila lui își făceau înfricoșați semnul crucii. Cât de curios trebuie să le fi părut celor doi țărani orașul acela gălăgios și plin de mișcare, în care locomotivele nu conțineau din fluerat, căruțele din alergat, oamenii din strigăt! Fiecare, mergând, se grăbește, ca și cum ar fi fost îmboldit cu sabia dela spate de un dușman sau împins la fugă de dorința de a scapa de ceva supărător. Și ce deosebire între un om și altul, ce nease nănare la față și înfățișare! Acesta alb, celălalt negru, altu măsliniu sau roșu ca alama.

Ca dintr'adins, Lorenzo și Marișia căzuseră într'un loc unde viața clocotia mai tare. Era o grămădeală de corăbii ce-i goleau încărcătura pentru ca să ia alta nouă; o alergătură de căruțe, un scârțâit greu de care de-alungul imbarcaderului; și celor doi polonezi li se parea că zgomotul acela la apasă pieptul.

Se scurseră astfel mai multe ore, cu spetele

rezemate de zid, aşteptau mereu pe comisar. În alt oraş, ciudăţenia înfăţişerii şi portului lor ar fi atras atenţia vreunui trecător; dar aici, nimeni nici nu-şi arunca ochii la ei sau îi băgă de seamă.

Au cu totul alte treburi locuitorii din New York ca să mai bage de seamă o fisionomie sau o haină care iese puţin din obişnuit!

Şi trecu altă oră. Cerul se acoperise cu nori; acum cădea o ploie mărunţă amestecată din când în când cu zăpadă; şi cu ploaia începea să sufle în vânt rece plin de umezeală. Lorenzo şi Marişia aşteptau mereu pe comisar. Cu toate acestea ţăranul, oricât de răbdător era din fire simţi o nespusă groază strângându-i inima. În corabie fuseseră singuri, printre oameni necunoscuţi, e adevărat; tremurând ca nişte copii rătăciţi într'o pădure adâncă, îşi îndreptară rugăciunile către Dumnezeu pentru ca, peste nemărginirea ocianului, să'i facă să ajungă teferi şi sănătoşi în port; dar îi ţinea speranţa că pe celălalt ţărm soarta se va întoarce spre binele lor. Acum, în sfârşit, atingeau cu picioarele pământul dorit; şi totuşi, în mijlocul aceluia zgomot asurzitor de oameni, în mijlocul acelor case monumentale, simţeau că sunt mai părăsiţi şi mai desnădăjduiţi ca niciodată. Comisarul nu venea. Şi dacă n'ar veni? Şi dacă i'o fi înşelat neamţul acela? Ce le mai rămâne de făcut?... Şi la gândul acesta înspăimântător, cei doi nefericiţi tresăriră.

— Nu ţi-e frig, Marişia? întrebă bătrânu.

— Oh, mi-e frig, tată! — răspunse copila clănţănindu-i dinţii.

Şi unul şi altul aveau hainele learcă de ploaie şi vântul îi prăpădea până în măduva oaselor.

La orologiul unui turn vecin bătura orele ; incepea să amurgească. Salahorii și lucrătorii din port treceau în cete cântând cât îi ținea gura : »Yankee Doodle« ; însuflețirea și mișcarea de până acum se prefăcea încetul cu încetul în liniște și repaus. De odată farurile portului se aprinseră și înecară orașul într'o mare lumină ; apoi se închise și biroul vămii. Lorenzo și Marișia așteptau mereu pe comisar...

Se înopă, în sfârșit, și odată cu noaptea o liniște absolută se lăsă peste toate lucrurile. Numai din timp în timp rupea tăcerea glasul răgușit de vin al vreunui marinar, care, mai cu chef ca de obicei, se întorcea cântând la corabia lui ; din coșurile mașinei săreau fășii de scânteii și se pierdeau pâlpâind în întuneric. În ceață, raza farurilor aprinse în port îngălbenea trist. Lorenzo și Maria singuri în mijlocul orașului adormit, sub zăpadă așteptau mereu

Așteptau într'una. Dar chiar de n'ar fi vrut să aștepte, cine i-ar fi primit, unde și ar fi putut îndreptă și odihni capetele obosite ? Din minut în minut frigul se întetea ; și la frig se mai adăoga și chinul foamei. Oh ! de ar avea nu mai un acoperământ deasupra capului ! Dar zăpada cădea fără încetare și hainele leoarcă de apă se lipseau de corpurile lor. Lorenzo suferea groaznic, simița o greutate enormă care-l apăsa și-l silea să și plece fruntea ca și cum răzbunarea lui Dumnezeu s'ar fi năpustit asupra lui ; uneori, i se părea că până și pământul i se mișcă de sub picioare. Dar cu îndărătnicia firească a țăranului nădăjduia mereu. Glasul plângător al copilei, că-

reia îi clănțănia dinții de frig, îl scoase din topeala lui.

— Tată ! — îngână ea.

— Taci ! Nimeni nu ne aude, nimănui nu-i va fi milă de noi.

— Tată, să ne întoarcem la Lipinsk

— Aruncă-te în mare, dacă vrei, fată !

— Oh ! Doamne, Doamne ! bolborosi Marișia.

Era atâta durere în această invocațiune, încât bătrânul țaran fu induioșat.

— Nenorocita ! — exclamă el. Cel puțin de tine să i fie milă lui Dumnezeu.

Dar copila dejă nu-l mai putea auzi. Cu capul înclinat pe un umăr, cu spatele rezemat pe un zid Marișia închisese ochii ; un somn greu în soțit de friguri o cuprinsese. Și în somn ea revăzu câmpiile și pădurile din Lipinskul ei, auzi din nou cântecul vesel al iubitului ei Iasko...

„Trecu în sfârșit și noaptea aceea. Și lumina spălăcită a dimineții luminează trupurile celor doi nenorociți polonezi, cari, înlemniți de frig și pe jumătate înmormântați sub zăpadă zăceau de-a lungul zidului, și aveau înfățișarea a două cadavre. Și totuș, paharul durerilor lor nu se deșertase încă !

II.

La New-York

Acela care părăsind stradele spațioase ale New York-ului, se coboară din Broadway spre Chattam-Square, după ce a trecut printr'o mulțime de ulicioare și străduțe, se găsește într'un cartier sărac și trist unde fiecru lucru înfățișează privirii o jale din ce în ce mai mare. Aici stradele sunt înguste și întortochiate; casele, probabil rămășițe dela primii coloniști olandezi, sunt vechi și sărăcicioase: zidurile măcinate și pline de crăpături; acoperișurile căzute în ruină, în loc de liniile drepte prelungite la infinit pentru care Americanii au atâta aplecare, aci totul e întortochiat și colțuros; și ferestrele catului întâi sunt abiă de o palmă mai sus de caldarâmul drumului. Inșăși poziția acestei părți a orașului face astfel ca stradele să-i fie aproape întodeauna inundate de mare, și micile piețe cu care cartierul e presărat ici și colo seamănă tot cu atâtea băltoace de apă imputită și negricioasă. Ferestrele caselor se oglindesc în această mare, pe suprafața căreia plutesc bucăți de hârtie, sdrențe

și murdării de tot felul ; și noroiul , neorânduiala și sărăciado mnesc neturburate pretutindenea.

Aci se găesc acele «Boarding-houses», un fel de hanuri în care, cu doi dolari pe săptămână, se mănâncă și se doarme peste noapte: aici se găesc acele «Barrooms», taverne unde pescarii de balene adună pe cei fără lucru, ca să-și inar-meze baleniarele; aici vin agenții diferitelor companii să-și recruteze coloniști pentru Ecuator, pentru Brazilia și pentru Venezuela victime sortite frigurilor infecțioase ale Ecuatorului. Aici sunt ospătării, unde birtășii servesc mușteriiilor mâncări de carne sărată, de pești și de stridii pe care fluxul le-a aruncat pe țărni; aici se odihnesc marinarii după călătoriile lungi, aici sunt găzduite din nenorocire: furtul și mizeria, și lacrămile și foamea.

Și totuș această parte a orașului este mai plină de viață ca cealaltă, pentru că aici se revarsă mulțimea adevărată a emigranților, cari n'au putut găsi loc în cazărniile dela «Castle Gardens» și în casele de lucru, și se îngrămădește și se sbate și moare. Dacă îndeobște în America emigranții sunt socotiți ca drojdia popoarelor europene, cu drept se poate spune că locuitorii acestui cartier formează drojdia emigranților; oameni cari cel mult se dedau trândăviei, puturoșeniei, sau vagabondajului în lipsă de lucru și, de cele mai multe ori, printr'o instinctivă aversiune de lucru.

Și adesea, în nopțile întunecoase, împreună cu cântecele Irlandezilor beți și urletele negrilor; răsună în aer împușcături de arme și strigăte de ajutor, și gemete înăbușite de durere. Ziua însă

se văd bărbați cu pălăria turtită pe-o ureche și cu luleaua în dinți, hoinărind ici și colo fără treabă sau contemplând nemișcați o luptă de pumn, făcând prinsori asupra rezultatului final. Copii negri și albi, în loc să se ducă la școală, se târăsc toată ziua prin noroiul stradelor, căutând resturi de verdețuri, de banane sau de portocale: iar dacă se întâmplă să treacă cineva pe acolo, o mulțime de femei zdrențaroase și despletite întind mâna cerând de pomană.

În acest adăpost al mizerie găsim pe Lorenzo Toporek și pe Marișia, aproape trei luni după sosirea lor în America. Nădejdea de a deveni proprietarii unei moșii întinse se spulberase repede, ca iluziile unei minți copilărești. În locul câmpiilor visate, bătrânul și fata se găseau în fața unei realități destul de triste: o chițimie cu pereți cojiți și îmbrăcați cu mucegai, cu o singură fereastră fără geamuri și drept mobilă o sobă veche, găurită de foc, o masă cu trei picioare și, într'un colț, un morman de pae ce ținea loc de pat.

Lorenzo, pe vine în fața sobei, răscolia cu îndărătnicie în cenușe, cu nădejdea să mai găsească vreun cartof; Marișia însă, șezând pe pae, cu brațele încolăcite sub genunchi, țintește nemișcată pardoseala. Biata fată ajunsese într'o stare de plâns; bolnavă, slabă, cu obrazii galbeni. Fața ei pierduse frumoasa culoare trandafirie de odinioară și părea că se micșorase; numai ochii, ochii cei mari, albaștri, ce priviau împrejur ca aiuriți, păreau și mai mari. Și Lorenzo suferise. Pe fețele celor doi nefericiți polonezi se citeau limpede urmele durerii, lipsurile de tot felul și,

mai mult ca orice, mediul umed și nesănătos. Când fusese cupuțință se hrăniseră numai cu cartofi. Se împlinia însă a treia lună de când locuiau acea ascunzătoare și, cu banii sfârșiți până la cea din urmă pară, de două zile nu mai aveau nici cartofi. Ce să facă?

Bătrânul țăran încercase să câștige ceva bani, lucrând în port ca hamal sau ca descărcător de cărbuni; dar pentru aceasta ar fi trebuit să facă rost de o roabă, lucru aproape cu neputință, pentru el, care nu știa limba. Afară de aceasta, Irlandezii, geloși ca totdeauna de concurența unui lucrător strein, îl goniseră din port cu pumni și cu palme... Atunci cu secura în mână, rătăcise prin diferite șantiere, cerând de lucru: dar nu primi altceva decât lovituri; de altă parte ce fel de lucrător ar fi putut să fie bietul om, dacă nu înțelegea ordinele ce i se dedeau? În acest chip Lorenzo, ori unde se adresase, ori unde întinsese mâinile ca să se agațe de vreo scândură de scăpare găsisese dispreț, batjocură, injurături și lovituri. Pus astfel în neputință de a lucra și de a-și câștiga pâinea, inima i se închise la orice speranță și părul îi albise ca zăpada. Și, încetul cu încetul, micul avut se isprăvisese și venise foamea.

Oh, cât de ușoară i-ar fi fost în schimb viața în patria lor! Ajuns în sărăcie, din cauza nenorocirilor, cu trupul prăpădit de boale, alungat din casă de chiar fiii lui, bătrânul s'ar fi putut agăța: și-ar fi găsit un locșor lângă pragul bisericii sau la colțul vreunei strade, lângă cruce, să se aciuiască și să plângă și să cânte rugându-se: «Doamne, Doamne, fie-ți milă de lacrămile mele

de sânge». Proprietarul bogat are mână darnică și, trecând pe lângă el, i-ar fi dat din belșug pomană, doamna mihoasă ar fi pus vreun ban în mânușițele trandafirii ale copiilor, cari, deschizând ochi mari l-ar fi adus cerșetorului; țăranul i-ar fi dat o bucată de pâine, țărancă puțină slănină.. Oh, cât i-ar fi fost de ușoară în schimb viața în patria lui!

Și-ar fi petrecut zilele la umbra crucii; și deasupra-i cerul frumos și'n juru-i verdele câmpurilor lui părintești. În mijlocul acelei păci și acelei tăceri Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea. Dar aici, în orașul acesta imens, unde viața mugește ca aburul într'o căldare enormă, unde fiecare se muncește și se repede înainte fără să se gândească la sărăcia tovarășilor, ce cad istoviți de-alungul drumului..

Capul bătrânului țăran se rătăcea în aceste gânduri, brațele-i cădeau fără putere de-alungul trupului, ochii nu mai prindeau marginile lucrurilor și gândurile năvăliau unele peste altele cu o repeziciune uimitoare. Erau atât de ciudate toate aceste pentru el, atât de neobișnuite și mai presus de toate așa de respingătoare!

Ce tristă schimbare! La Lipinsk, Lorenzo avea o bucată de pământ, era într'o stare privilegiată, se bucura de respectul compatrioților, mâncarea nu-i lipsia niciodată și Duminica se ducea totdeauna la biserică să-și aprindă lumânarea la altar. La New-York însă era cel din urmă dintre cei din urmă: îl alungaseră de pretutindeni cu răul, ca pe un câine pe care nu-l știe nimeni de unde a venit; sărmană oae rătăcită, căreia îi era închisă calea întoarcerii la sat. În primele

zile ale nenorocirii lui, glasul amintirilor îi șoptia adesea: «Oh, eră mult mai bine la Lipinsk!», pe când alt glas mai puternic, al conștiinței, îl muștră: «Bătrâne Lorenzo, ți-ai părăsit patria și Dumnezeu te-a părăsit pe tine!». Și totuș, din tot sufletul și-ar fi îmbrățișat crucea și ar fi așteptat cu răbdare, dacă ar fi putut să prevadă vreo îmbunătățire a soartei. Totul însă îl încredința că nu mai avea putere să se ridice și că eră sortit să se afunde tot mai mult în mizerie, împreună cu fata. Ce-i mai rămânea decât să rostească o ultimă rugăciune și să-și ia viața, lui și fetei lui? Și-ar fi făcut-o! Oh! moartea nu-l înfricoșă. Dar eră Marișia! Când se gândia la fată, Lorenzo se simția nu numai părăsit de Dumnezeu, dar aproape să-și piardă mințile. Și viitorul i se arătă negru, negru, fără o rază de lumină, care să imprăștie întunericul.

Eră însă altă durere, ce rodea, pe bătrânul țaran, ca o boală ce-l chinuia grozav și căreia nu-i știa nici măcar numele: nostalgia. Il chinuia ziua și noaptea și chinul eră cu atât mai crud cu cât el suferia și n'ar fi putut spune ce-i lipsia, spre ce scop îi tindea inima. Sărman țaran neștiutor, îi lipsiau pădurile și câmpiile lui, colibele cu acoperișul de paie, tovărășia consătenilor și toate cele ce trăesc sub frumosul cer al Poloniei; simția o forță necunoscută ce-l apăsă și-l silia să plece fruntea la pământ. Uneori îl apucă o furie violentă să-și smulgă părul, să-și spargă capul de zid, să se arunce cu fața la pământ, să plângă, să urle ca un câine legat la lanț, să-și arunce desnădejdea în fața orașului plin de lume și să cheme pe cineva în

ajutor... Dar pe cine?... În jurul lui erà freamătul imensului oraş clocoţitor de viaţă: şi el, gemând, chema pe Dumnezeuşul lui patron Iisus Christos în zadar, căci nici un glas nu răspundeà durerii, nici o cruce nu dà odihnă privirii lui.

Intr'adevăr, la New-York, Polonezii sunt numeroşi; dar nici un om cu dare de mână nu trăeşte în preajma lui Chattam-square. La opt zile după sosirea lor, Lorenzo şi Marişia făcuseră cunoştinţă cu două familii poloneze, una de fel din Silezia, alta din provincia Posen, amândouă în cea mai neagră sărăcie. Celei dintâi, debarcată de câteva luni în lumea nouă, în scurtă vreme îi muriseră doi copii, şi al treilea, cu toate că erà greu bolnav, de două săptămâni petrecea nopţile sub un pod împreună cu părinţii cari se hrăneau cum puteau, sau mai bine cu ce găsiu de-alungul stradelor; mai târziu cineva îi dusesese la spital şi nu s'a mai ştiut nimic despre ei. Mai nefericită erà încă starea familiei a doua, în care chiar capul familiei erà bolnav. Marişia, cât fusese cu putinţă, ajutase cu toată inima pe femei; acum, sărmana, aveà ea nevoie de ajutor. Ar fi putut, ce-i dreptul, să găsiască ajutor la biserica poloneză din Hoboken, unde, fără îndoială, preotul i-ar fi recomandat carităţii compatrioţilor. Dar atât Lorenzo cât şi Marişia nici nu ştiau de existenţa ei. Şi chiar de-ar fi ştiut, putea oare cere informaţii dela aceia cari nu le înţelegeau vorba? Astfel trecuseră zilele; şi fiecare ban cheltuit îi coborà cu o treaptă mai jos în abizul mizeriei...

În vremea asta Lorenzo, pe vine, înaintea sobei urmà să caute în cenuşă, nădăjduind să mai

găsească vreun cartof ; și Marișia, pe paie, nu-și deslipea privirea de pe pardoseală ; bietei fete îi era foame, suferia totuș fără să se plângă. Bătrânul și fata petreceau acum deseori lungile zile împreună, fără să spună un cuvânt. Era grea și dureroasă tăcerea aceasta ; dar ce și-ar fi putut spune cei doi nefericiți?... că nu mai aveau nici o pară, că le era foame, că pentru ei orice nădejde era pierdută?... Când rana sângerează încă, mai bine să n'o atingi.

Amiaza trecuse de curând. Afară atmosfera vibră de primele călduri ale verii ; cu toate astea, în umeda lor chițimie, în care începuse să se și întunece, cei doi polonezi tremurau de frig. În sfârșit bătrânul se sculă în picioare ; renunțase la nădejdea de a mai găsi ceva în cenușă.

— Marișia — zise el — nu mai pot răbdă frigul ăsta și nici tu nu mai poți. Mă cobor un moment la țărmul mării ; cine știe, poate izbuțesc să adun câteva lemne. Atunci mă întorc repede și facem puțin foc.

Copila nu răspunse. Lorenzo eși și apucă calea portului. Nevoia îl învățase să cunoască drumul acesta din toate celelalte, după cum îl învățase să pescuiască lădițele goale și bucățile de lemn pe care fluxul le aducea la țărm. Era o pescuire în care arareori se întâmplă să scape de pumni ; câteodată însă i se întâmplă să adune ceva folositor, cum, de pildă, resturile mâncărilor aruncate în mare de bucătăriile diferitelor corăbii. Afară de aceasta ; când venia pe țărm să caute, ceea ce nu pierduse niciodată, găsia cel puțin uitarea pentru o clipă a propriei dureri și a chi-

nului, pentru el fără nume, care îi rodea mai mult decât orice.

Ajunse în sfârșit la țărmul mării aproape puștiu; din pricina apropierii prânzului, numai pe nisip se sbenguiau niște ștregari, cari, cum văzură pe bătrân, prinseră a-și bate joc de el cu strigăte puternice și a-l lovi cu coji de scoici și nămol. Lorenzo totuș răbdă.. Nu departe de dânsul plutiau sfărâmături de catarguri și bucăți de lemn de tot felul; un val le aduse la mal, și el putu să-și adune cât îi trebuia. Mai departe, deasupra apei se vedea o grămadă de firicele verzi. Poate că acolo aveă cu ce să și astâmpere foamea; dar erau prea ușoare ca ca apa să le poată aduce până pe plajă așa că bătrânul nu putu pune mâna pe ele. Ștregarii cari râdeau de el, slujindu se de niște frânghii aduse anume, le traseră spre țărm. Lorenzo stătu liniștit, cu privirea lacomă ațintită la ei, așteptându-i să se depărteze; apoi se repezi la acele ticăloase resturi și prinse a căuta cu lăcomie, nădăjluind că va mai găsi încă ceva. Și atât de mare îi eră foamea, încât în acea clipă uită și pe fată, care nu mâncase de patruzeci și opt de ceasuri.

Dar în acea zi soarta trebuia să fie generoasă cu cei doi nefericiți. La întoarcerea spre casă, de-alungul lui Chattam-Square, Lorenzo văzu un car mare încărcat cu cartofi, care, cu una din roțile din afară scufundată într'o groapă a uliței, nu mai putea să-și urmeze drumul. Țăranul se opri îndată și dădu o mână de ajutor căruțașului să scoată roata de acolo. Carul eră greu, așa că trebui să se munciască mult; cu toate acestea,

în cele din urmă, cu ajutorul cailor, cari, înfi-gându-și copitele în pământ, trăgeau din toată puterea, izbutiră. În acest timp însă foarte mulți cartofi căzuseră în nămol. Căruțașul nici nu se mai gândi să-i adune, ci mulțumind țăranului cu patru cuvinte și îndemnând caii cu un puternic: «get up !», porni în goană.

Rămas singur Lorenzo se plecă iute, își umplu buzunarele. Și o mare greutate mare i se ridică de pe inimă. Săracului care moare de foame, și un codru de pâine găsit în drum i se pare o avere. Și Lorenzo, pe când cu pași repezi se întorcea la chițimia lui, își zicea în sine :

— Dumnezeu fie lăudat că i s'a făcut milă de sărăcia noastră. Lemne am adunat destule; Marișia are să facă nițel foc și cu cartofii ce duc acasă trăim câteva zile. Dumnezeu e milos cu cu noi. Cu focul aprins până și odaia va lua o înfrișare mai veselă. Marișia are să fie mulțumită sărăcuța; de aproape două zile nu mănâncă... Dumnezeu e totdeauna bun; fie lăudat !.

Zicând aceasta, bătrânul cu o mână țineă strâns lemnele, iar cu cealaltă își pipăia buzunarele, de frică să nu-i cadă vreun cartof. Ducea cu el o mare comoară și ridică la cer privirea lui plină de grațitudine într'un imn mut de mulțumire.

— Credeam că am să fiu silit să fur — șopti el. Slavă Domnului, au căzut din car și eu i-am luat fără să fur. Am răbdat destul de foame. Dar Dumnezeu e milos și mi-a dat cu ce să ne săturăm amândoi. Ce mulțumită are să fie Marișia, când va află că-i duc cartofi! Poate că la vremea asta se va fi sculat din paie.

Dar, în lipsa tatălui, Marișia nu se mișcase.

De obicei dimineața, când Lorenzo îi aducea lemne, ea aprindea focul, aducea apă, mânca o bucată ce se găsea, apoi se sgârcea pe paie și stă nemișcată ceasuri întregi, contemplând flacăra pâlpâitoare. În primele zile ale sosirii lor căutase și ea de lucru; chiar se și angajase la o spălătorie într'un «boarding-house» (pensiune). Dar sărăcuța nu știă să vorbiască și nici să se facă înțeleasă, și n'avea nici destulă practică, așa că peste două zile i se dăduse drumul și nu-i fu cu putință să-și găsiască altă ocupație. Acum își trecea zilele întregi în casă; să iasă pe stradă îi era frică, fiindcă Irlandezii și marinarii beți o urmăreau. Și în acea trândăvie silită se simția și mai nenorocită.

După cum rugina roade fierul, un chin neșpus rodea inima copilei. Era tristă, slabă, mult mai doborâtă decât tatăl, pentru că la suferințele și la torturile pe care le împărtășia cu el, adăugă gândul iubirii ei, amintirea lui Iasko al ei. «Ori unde te-i duce, viu după tine», îi făgăduise, dar câte alte speranțe n'o însoțiseră la plecare și cât de repede se spulberaseră. El era un simplu țaran însărcinat cu paza cailor la un proprietar bogat; e adevărat; dar avea și puțină stare a lui, o bucățică de pământ a lui. Ea însă nu era decât o fată săracă și flămândă ca cel mai de pe urmă șobolan de biserică. Are să mai vie el? Și venind ar mai strânge-o în brațe zicând: «Sărăcuța draga mea?». Sau mai de grabă ar respinge-o cu asprime strigând: «Fugi de lângă mine, fugi departe, cerșetoare!». Și totuș ceva o mai atrăgea cu o putere neînvinsă spre patria depărtată; ca o pasăre, sufletul ei

ar fi vrut să-și dea drumul peste nemărginirea mării și să sboare din nou la pământul natal, cel puțin ca să moară acolo. Acolo trăia el, Iasko al ei, dragostea ei, singurul pentru ea printre oamenii de pe pământ; și chiar când el nu s'ar mai fi gândit la ea, numai lângă el putea să-și mai găsiască fericirea, odihna, pacea.

La început, când în soba mică focul ardea aproape toată ziua și foamea nu o chinuia, slaba lumină a flăcării o făcea să-și aducă aminte de lungile nopți petrecute acolo, la Lipinsk, când, cu tovarășele în jurul vârtelniței, torcea povestind. Revedea mai cu seamă o seară în care Iasko, apropiindu-se de ea, îi șoptise: «Marișia, o să mergem în curând la altar, pentru că te iubesc». Ea îi răspunsese: «Taci nu e adevărat, minți!» Dar se simțise atât de bine atunci, simțise o așa ușurare a sufletului! Și altă seară mai revedea Marișia, când Iasko, ținând-o în mijlocul odăii, voia s'o facă să joace, pe când ea își frecă ochii cu mâna și murmură supusă: «Lasă-mă! Lasă-mă! Mi-e atât de rușine!». Și când, la lumina nesigură a flăcării, retrăia acele amintiri, lacrimi tăcute îi curgeau pe obraz.

Vai, acum și flacăra se stinsese și lacrămile se uscaseră pe gene. Ochii copilei păruseră a fi pierdut virtutea plânsului: și lacrămile îi cădeau mai amare și mai chinuitoare pe inimă, apăsând-o cu o nespusă greutate. Se simțea obosită și înfrântă, pierdea orice putere, până și puterea de a gândi; și suferia totuș cu răbdare, fără să se plângă, cu ochii mari albaștri țintă înaintea ei, ca o biată păsărică îndurerată.

Astfel aștepta Marișia pe pae, când se auzi la

uşă un treapăt de paşi. Socoti că poate se întorcea tatăl şi nici nu se mişcă; dar un glas necunoscut o făcu să tresară :

— Look here!

Erà proprietarul cocioabei închiriată de cei doi Polonezi : un mulatru cu înfăţişarea ameninţătoare, murdar, cu hainele sdrenţaroase şi cu nările umflate de tutun rumegat.

Vederea acelu om îngrozit pe fată : cei doi ţărani trebuiau să-i plătească un dolar pentru chiria săptămânii în care intrase în acel moment n'aveau nici o centimă! Şi cum Marişia nu se putea face înţeleasă de el decât numai prin semne, se aruncă la picioarele lui.

— Am venit să iau dolarul, zise mulatru.

Ea înţelese numai cuvântul «dolar»; şi dând din cap începu să-l roage călduros cu gesturile, cu cuvintele şi cu privirile : voia să-l facă să înţeleagă că nu mâncaseră de două zile şi că le era foame, voia să-l roage să-i fie milă de ei. Şi în groaza neliniştitoare a rugăciunii repetă mereu în limba ei : Dumnezeu o să-ţi ţie seamă, bunule domn, Dumnezeu are să-ţi răsplătească!

— şi nu găsea alte cuvinte.

«Bunul domn» ascultă câteva minute; nu pricepea de loc trebuinţa de a fi milos, dar înţelese că dolarul lipseşte. Şi înţelese atât de bine încât, adunând cu o mână puţinele sdrenţe răspândite prin cocioabă, apucă cu cealaltă pe copilă, o scoase afară în drum, îi aruncă sdrenţele la picioare, apoi, crăpând cu cea mai mare linişte uşa unei odăi vecine, strigă pe un ton aspru :

— Ei, Peddy, uite o odae pentru tine!

— All right! — răspunse un glas din năuntru:
— o iau pentru la noapte.

Imediat mulatrul dispăru. Rămasă singură în drum, copila se îngriji înainte de toate să-și scoată hainele din noroi unde căzând se împraștiaseră, făcu un pachet din ele, îl puse lângă ușă și se așeză alături, așteptând răbdătoare întoarcerea tatălui. Acum Irlandezii și marinarii beți n'o mai urmăreau și puținii trecători se uitau la ea cu milă. În adevăr, afară de semi-întunericul odăii, în plina lumină a zilei, care încă inundă străzile, biata fată părea prăpădită ca și cum atunci s'ar fi sculat după o boală grea: buzele îi erau albe, obrații galbeni, fața uscată și străvezie; ai fi zis un boboc de floare veștejit; numai părul blond de culoarea inului își mai păstră toată frumusețea. O bătrână, oprindu-se în fața ei, îi șopti ceva într'o limbă necunoscută; dar cum nu primi răspuns, trecu mai departe.

În acest timp, Lorenzo se grăbia spre casă cu inima ușoară și mulțumită, binecuvântând îndurarea Dumnezeiască, ce niciodată nu uită pe sărac, cî stă lângă el și-l mângâie. Mișcat de ajutorul neașteptat, își făgăduia să se întoarcă a doua zi iarăși la port și mergea închipuindu-și cum avea să-și gătească de bine cartofii. De altă ordine de idei nu eră capabil în acele momente; îi eră prea foame. Deodată, ajuns în apropierea casei lui, zări fata în drum; uimit, iuți pasul, și inima, prevestind o nouă nenorocire, i se strânse.

— Ce faci aici afară? — întrebă pe fată cum ajunse lângă ea.

— M'a dat afară stăpânul, tată.

— Te-a dat afară?..

Și lemnele îi căzură de mână. Eră prea mult ! Isgoniți din casă, tocmai când el se întorcea cu lemnele și cu puțină mâncare ! Cum și-ar putea coace cartofii, cum să-și astâmpere foamea?.. Tremurând de durere și de indignare, bătrânul umblă de colo până colo cu pas furios, blestemă, vorbea, aiură, rugă pe Dumnezeu, priviă pe copilă cu ochii rătăciți și, din când în când repetă : «dați afară». Apoi asvârli șapca în noroi cu lemnele și, plecându-se spre fată o întrebă cu glas surd de mânie :

— De ce nu l-ai rugat, proasto ?

Marișia suspină adânc.

— Oh, dacă l am rugat !

— Te-ai azuncat la picioarele lui ?

— Da !

Lorenzo se sbătu ca un șarpe călcat în picioare.

— Mai bine de-ai fi fost sub pământ!—strigă el furios.

— Oh, tată, ce sunt eu de vină dacă ne-a gonit? exclamă copilă, întorcând spre tatăl său o privire de supremă durere.

— Rămâi tu aici; vezi să nu te miști. Intru înăuntru o clipă. Vreau să-l rog să mă lase să coc cel puțin cartofii.

— Zicând acestea, intră în cocioabă. Peste un minut răsunară dinăuntru tropăituri și țipete și deodată Lorenzo sări afară, împins, fi-rește, de o mână vânjoasă și încă urit de tot. Rămase un moment pe gânduri; apoi, adresându-se fetei, îi porunci aspru :

— Haidem !... și plecă.

Fata se plecă să-și strângă lucrurile : eră o povară mică și totuș prea grea pentru slabele ei puteri ; dar bătrânul nu luă seama, nici nu-i dădu ajutor și ea porni după dânsul. Cele două figuri sdrențăroase și suferinde ar fi atras fără îndoială atenția trecătorilor, dacă aceștia n'ar fi fost obișnuiți prea mult cu vederea mizeriei. Incotro își îndreptau acești nefericiți pașii ? Poate destinul le păstră o nenorocire și mai mare și o durere și mai adâncă decât nenorocirile și durerile îndurate ?

Pe măsură ce fata înaintă, respirația îi deveni mai grea ; câteodată se clătină ca și cum ar fi stat să cadă ; în sfârșit se adresă tatălui :

— Tată, — exclamă ea cu un glas rugător — ia tu lucrurile..., eu nu mai am putere..

Lorenzo se cutremură și păru că se deșteaptă dintr'un vis lung..

— Aruncă-le atunci ! — răspunse.

— Oh, tată, și dacă avem nevoie de ele ?

— Nu mai avem nevoie !

Dar cum văzu că ea încă se codiă, strigă sălbatec :

— Aruncă-le, îți spun, ori teucid.

De astă dată Marișia se supuse îngrozită ; și astfel, fără povară, își urmară drumul. Țăranul repetă de mai multe ori, ca vorbindu-și lui însuși :

— Bine, fiindcă destinul vreă așa, așa să fie ! apoi tăcu.

Străbătând câteva strade, înguste sau largi, dar toate tot așa de murdare, cei doi Polonezi ajunseră la capătul portului și se opriră lângă apă, unde erau șantierele. Aci, în mijlocul bărcilor și grinzilor, o mulțime de inși, cei mai

mulți ocupați la construcția corăbiilor, se duceau, veniau, se încrucișau și se 'ngrămădiau învârtindu-se și involburându-se fără răgaz.

De cum găsi un trunchi de copac, Marișia căzu pe el neputând să facă un pas mai mult. În picioare lângă dânsa, Lorenzo nu vorbea. Putea să fie patru după prânz și în port viața fierbea în clocote. La orizont ceața se răspândise încet, soarele își vărsa razele și căldura peste cei doi nefericiți; dela mal venia un zefir blând de primăvară; și toate lucrurile dimprejur erau atât de strălucitoare de lumină încât orbiau ochiul. În port se ridicau maiestose coșurile și catargurile corăbiilor așezate în frumoasă ordine. Vapoare, corăbii cu pânze și bărci de diferite forme, veniau să tragă la țarm, și în depărtare, în razele soarelui, pânzele lor întinse luau înfățișarea de nori albi rătăcitori în azurul mării. Alte corăbii eșiau din port, reacoperind cu spumă nesfârșita suprafață strălucitoare a undelor. Cei doi Polonezi le vedeau depărtându se încet și îndepărtându-se încolo spre patria lor, spre Lipinsk, spre odihnă, pace și fericire...

În acest timp, Marișia se întreba de ce păcate se făcuseră vinovați față de Dumnezeu, pentru ca acesta să se întorcă dela ei și să-i lase fără ajutor în mijlocul unor oameni necunoscuți. Nu stătea oare în mâinile Lui să le redea fericirea? Nu putea el oare să facă așa ca din atâtea vapoare, gata să plece spre Europa, măcar unul să-i iă și pe ei cu el? Și mintea obosită a fetei se reîntoarse încă odată la Lipinsk și la iubirea ei. Să mai gândia la Iasko al ei? Oh, eă nu-l uitase. Numai fericirea poate să aducă cu sine

uitarea trecutului; în durere însă sufletul se agață de afecțiile îndepărtate ca edera de arbore. Se mai gândea la ea lasko al ei? Sau poate se rușină că iubește o fată atât de săracă, atât de nefericită, atât de slabă, pe care numai moartea putea să o scape de chinuri?

Bolnavă cum era, biata fată nu mai simțea îmboldurile foamei. Simțea, însă o mare oboseală, o slăbiciune generală, ce-i cuprindea tot corpul și-i închidea ochii într'o nebiruită trebuință de odihnă. Din când în când tresăria, apoi recădea în amorțeala ei: în acea stare de toropeală fața-i bolnăvicioasă se făcea tot mai galbenă și mai străvezie. În sfârșit adormi într'un somn adânc, și visă la țara ei și la lasko al ei; mai visă că se scufundă în apă, jos, până în fund, și se deșteaptă într'o săritură și privi în juru-i înspăimântată.

Visul dispăruse. Lângă ea nu era lasko, ci tatăl ei; și valurile ce veniau din portul zgomotos al New-Yorkului muriau ca un dulce murmur pe țârm. O pace idilică se lăsa peste natură, totul dimprejur surădea de bucurie și veselie; numai bătrânul țăran și fata erau triști, părăsiți. Lucrătorii de pe șantiere se întorceau cântând pe-acasă; dar cei doi nefericiți erau fără casă..

*

Lorenzo însă eră chinuit grozav de foame. Nenorocitul ședeă trist și tăcut lângă copilă și în sufletul lui se plămădia o groaznică hotărâre, Cine ar fi văzut în acea clipă pe bătrânul țăran s'ar fi îngrozit. Foamea dăduse feței lui o înfă-

țișare de cruzime sălbatică; dar pe acea față mai era și liniștea desnădăjuită și supremă a morții. De când veniseră în port, ei nu scosese o vorbă; numai când se făcu noapte și totul se liniști împrejur, bătrânul strigă pe fată:

— Marișia, să mergem! Și în tăcerea nopții glasul lui avea un accent straniu și păru copilei glas necunoscut.

— Unde, tată? întrebă ea mirată.

— De-alungul podului ăsta de lemn. În fund sunt câteva bârne. Ne vom culcă acolo și vom petrece noaptea.

Porniră la drum. În întunericul adânc, ce învăluia totul trebuia să se feriască bine să nu calce greșit și să se prăvălească în apă.

Podurile americane făcute pe apă sunt un fel de galerii de lemn, care au la cap niște platforme făcute din bârne. În jurul acestor platforme sunt făcute mai multe găuri rotunde, în care la nevoie se pot introduce parii în vârful cărora se prinde o stofă impermeabilă. Astfel, se face un fel de colibă, în care lucrătorul care este de pază la lucrările întreprinse stă la adăpostul vremii rele. În acea seară însă nu eră nici unul.

Cum ajunseră, Lorenzo zise; „O să dormim aici!”. Marișia căzu pe platforma goală și, cu toți fânțarii cari o înțepau fără milă, se cufundă repede într'un somn adânc. De odată glasul tatălui o trezi:

— Marișia, deșteaptă-te!

Eră în glasul acesta ceva așa neobișnuit și așa de grav, încât copila într'o clipă se deșteptă

— Ce vrei, tată?

— Micuța mea, tu nu trebuie să mori de foame;

56 498

tu n'ai să te mai duci să cerșești pâine la ușa oamenilor, n'ai să mai petreci nopțile sub cerul senin... Oamenii te-au părăsit, te-a părăsit și Dumnezeu... nenorocirea te-a lovit și te-a târât în ruină... Moartea te așteaptă în brațele ei. Nu te teme... apa e adâncă. N'ai să suferi mult..

Noaptea erà în toi, tăcerea adâncă, și glasul bătrânului răsuna grav și solemn. Marișia, cu ochii holbați de spaimă, căuta îngrozită fața tatălui; dar întunericul i-l lua vederii.

— Eu am să te arunc în mare. — urma glasul bătrânului, — eu am să te arunc în mare, sărmană nefericită și apoi am să mă arunc și eu. N'avem altă cale de scăpare; pentru noi nu e altă îndurare decât moartea. Și mâine, micuța mea, n'o să ne mai fie foame, mâine vom fi fericiți.

Ah, nu! Ea nu voia să audă de moarte. Erà de optsprezece ani, erà legată de viață și de moarte îi erà groază, cum ți-e groază totdeauna când ești tânăr. Toată ființa ei se răzvrătià la gândul că mâine nu va mai fi decât un cadavru rece, țeapăn, zăcând în fundul mării între pești și pe nămolul nisipos. Nu, nu, cu nici un preț nu voià să moară. O nespusă turburare pusese stăpânire pe sufletul ei și glasul părintesc, care în întunecimea nopții îi vorbia de moarte, îi păru glasul unui duh al răului.

Lorenzo, cu brațele rezemate pe slabii umeri ai fetei, urmă cu acelaș accent de liniște lugubră:

— Chiar dacă strigi, nimeni nu poate să te audă, îți dau un brânci, te arunc în apă și totul s'a sfârșit. Nu ține nici cât ai spune de două ori «Pater noster». Dar copila isbucni în lacrimi

— Nu, nu, tată, Nu mă omori, pentru Dumnezeu! Nu vreau, nu vreau să mor! Mai bine să ne rugăm lui Dumnezeu. L-ai uitat? Nu, bunule tată; tată dragă, fie-ți milă de mine! Ce ți-am făcut, ca să mă omori? M'am plâns de nenorocirea noastră? N'am suferit în tăcere foamea, frigul și durerile? O, tată, tată!

Bătrânul nu zicea un cuvânt, dar răsuflarea i se îngreuiă tot mai mult și mâinile-i strângeau cu putere pe copilă, care cu glas rugător îl imploră să-i lase viața.

— Fie-ți milă, bunul meu tată, îndură-te de mine! Nu sunt oare fata ta, sărmana ta micuță bolnavă? De ce vrei să mă omori? Știu că nu mai am mult de trăit... Dumnezeule! Nu mă ucide, te rog... Mi-e frică de moarte... mi-e frică!

Sărăcuța se agăța, suspinând și rugându-se, de hainele tatii și se siliă să ajungă cu buzele mâinile ce voiau s'o înece în mare. Dar în loc să imblânziască sufletul bătrânului, plânsul și mângâierile îl întăriau mai mult în hotărîrea luată. Și deodată liniștea de moarte de până atunci se schimbă în nebunie furioasă; din gura lui eșiau sunete aspre și răgușite; ai fi zis că sunt mugetele unei fiare. O clipă de tăcere; apoi un strigăt năbușit și sinistrul scârțait al grinzilor.

— Milă! ajutor! — strigă încă odată Marișia cu glas sfâșietor.

Dar ajutorul nu putea veni din nici o parte. Noaptea eră adâncă și foarte întunecoasă. Și cei doi Polonezi se găseau în punctul cel mai depărtat al plăjii, unde, afară de cei ce aveau de lucru, nu se află nici țipenie.

În acest timp, bătrânul cu o mână târise cu forța pe fată până pe marginea platformei, iar cu cealaltă îi dădea în cap ca să-i înăbușe țipetele. Dar acestea nu găsiu ecou în spațiu; numai un câine pierdut în depărtare îi răspundea din când în când lătrând. Copila simția puterile sleindu-se; pământul îi fugia de sub picioare, numai mâinile i se agățau încă cu tărie desnădăjduită de hainele tatălui ei. Strigătele ei de ajutor răsunau tot mai stinse în noaptea adâncă. Apoi i se păru că plutește în aer. Smulsă de pe platformă, isbuti totuș să se agațe de marginea unei grinzi și rămase astfel atârând în gol, deasupra apei. Bătrânul se plecă atunci, și — groaznic de spus — începu să loviască degetele fetei să le desfacă de grindă.

În clipa aceea supremă, un tumult de gânduri și amintiri trecu cu iuțeala fulgerului prin mintea Marișiei. Lipinsk, și puțul, și plecarea, și corabia și furtuna și toate suferințele și mizeria din New-York!... Dar ce minune se săvârșește acum în jurul copilei? Încet, încet, ea vede răsărind o corabie și făcându-se tot mai mare pe valuri; pe corabie, o grămadă de lume și în mijloc două brațe ce se întind spre ea. Bunătate Dumnezească! E el, lasko al ei, care îi întinde mâinile. Deasupra lui și deasupra vasului plutește Maica Domnului în toată măreția razelor ei... Și vedenia cerească iată că dispăre și stă să se risipiască în nimic.

— Oh, Fecioară binecuvântată, lasko al meu. lasko al meu! încă o clipă!

O ultimă dată ridică privirea spre bătrân:

— Oh, tată, tată, uită-te! E sfânta Fecioară!

Încă un moment, și aceleași mâni cari puțin mai înainte vroiau să o scufunde în prăpastie o apucară cu o putere supraomenească, o ridicară în sus. Simte din nou pământul sub picioare, se simte cuprinsă de două brațe, brațe iubitoare de tată, nu de călău, și capu-i obosit se odihnește pe pieptul părintesc.

Când își veni în simțiri, Marișia se trezi așezată binișor, lângă bătrân. Intunericul domnia și acum adânc. Totuș ea simți că bătrânul zăcea la picioarele ei, simți că un plâns surd și dureros îi sguduiă pieptul.

— Marișia, — se rugă el cu glasul topit în plâns, — Marișia, îngerul meu, iartă-mă!

Pipăind cu degetele în întunec, copila căută mâna tatii; și buzele lui o atinseră într'un sărut.

— Așă să te ierte Dumnezeu, după cum te-am iertat eu, — șopti cu glas slab.

Acum, din slaba lucire ce de câteva minute lumină slab orizontul, apăru încetul cu încetul lumina mângâioasă a lunii în deplinătatea splendorii ei argintii și, pentru a doua oară, Marișia văzu săvârșindu-se ceva minunat. Purtate în sbor pe razele lunii, cete de vedenii îngerești se plecau spre ea și, mișcând aripioarele auriate, cântau cu un dulce șopot de glasuri copilărești:

— Pace ție, sărmană micuță sbuciumată; pace ție sărmană păsărică, ție floritică de spin umil și răbdător, pace ție!

Și cântând astfel, mișcau în jurul fetei, mici clopoței de argint și-i atingeau fruntea cu caliciuri de crin ca de zăpadă. Iar caliciurile

crinilor deschizându-se murmurau; «Dormi sărmană copilă, dormi liniștită, dormi, dormi».

Se simția atât de bine, atât de bucuroasă, atât de fericită! Și în această impresie de fericire ochii i se închiseră repede într'un somn adânc.

Trecu și noaptea. Incetul cu încetul, cerul se coloră de primele licăriri ale aurorei răsfrânte în oglinda lucie a apelor, și din întuneric apărură catargurile și pânzele corăbiilor, pe care lumina zilei le făcea tot mai distincte.

Lorenzo ingenunche binișor lângă copila lui și-i contemplă fața. Intins pe o parte, trupuşorul subțire, cu ochii închiși, cu fața galbenă ca ceara, cu reflexe livide, și fără mișcare și fără căldură, părea că-și și dăduse ultimul suspin. Și această teribilă îndoială năpădi pe bătrân. De mai multe ori o sğudui de brațe; dar în zadar, copila nu deschideă ochii, nici nu dà semne de viață. Lorenzo simți că i se sfâșie inima ca și când ar fi fost gata să moară. Atunci îi puse o mână la gură și oftă. Mărișia tot mai respiră; inima îi bătă, dar slab; și el înțelese că orice clipă poate să fie cea din urmă pentru ea. Oh, cel puțin dacă ziua ce stă să se iviască ar răsări limpede și senină! O! dacă cel puțin soarele ar încălzi-o repede cu razele lui!

Ca spre a o apăra cu aripele lor, pescăruși, începură să sboare împrejur și unii chiar se așezară lângă dânsa. Dela apus sufla un zefir ușor, ce răspândiă ceața dimineții și aerul tremură mișcat de dulceață și blânda căldură primăvăratică. Se ivi însfârșit soarele. Primele lui

raze atinseră vârful platformei, apoi se așezară binișor pe boină-vicioasa față a fetei și pârură că o sărută și o îmbrățișează. Și razele aurii și părul blond care, despletit de umezeală și lupta din timpul nopții, îi încadră chipul încingându-l cu un îndoit nimb de lumină, îi dădeau înfățișarea unei viziuni îngerești: ca și cum nenorocirea și suferințele ar fi transfigurat-o.

Peste ape se înalță în timpul acesta o zi de primăvară. Din minut în minut soarele se făcea mai cald, vântul mângâia fața copilei și pescărușii sburau în cercuri tot mai repezi în jurul ei, ca spre a o trezi din somnul cel lung. Lorenzo își luă haina din spinare și-și acoperi fata; nădejdea că are să fie păstrată iubirii lui îl însuflețea. Și într'adevăr fața Marișiei, cu puțin mai înainte galbenă ca ceara, se rumeni de o ușoară culoare trandafirie; surâse odată de două ori; apoi deschise ochii.

Bătrânul atunci se aruncă în genunchi și-și ridică privirea spre cer, pe când două lacrimi ne mai stăvilite se coborau în jos pe obrajii înfricoșați. Tocmai acum vedeă el că această copilă eră lumina ochilor lui, sufletul sufletului lui o reliquă sacră și venerată mai mult de cât orice pe lume.

Nu numai că se deșteptă, dar se deșteptă mai sănătoasă și mai fragedă ca în zilele din nainte. Noaptea petrecută afară, dar în aerul curat și sănătos din port, îi făcuse mai mult bine decât odihna în atmosfera otrăvitoare a cocioabei. Nu numai că se deștepta, dar se deșteptă ca să se întoarcă la viață; căci decum deschise ochii se ridică și, adresându-se tatălui;

— Tată, — zise ea — mi-e foame, atât de foame !

— Hai cu mine, scumpo — răspunse el, — să căutăm pe țărmul mării. Cine știe dacă nu dăm peste ceva !

Marișia se ridică fără prea multă efort și porniră amândoi. Dar, chiar de dimineață, ziua aceea păru destinată să însemneze o oază în calea durerilor celor doi nefericiți. Abia făcură câțiva pași și zăriră un pachet ascuns între grinzile punții; în el era carne sărată, pâine și porumb copt, totul înfășurat cu grije într'o basma. De sigur îl ascunsese acolo vreun lucrător, care socotia să-și păstreze mâncare pentru a doua zi; în adevăr acesta este de obștie obiceiul lucrătorilor din porturile Statelor-Unite. Lorenzo și Marișia însă își explicară întâmplarea fericită într'un chip și mai simplu. Cine ascunsese mâncarea între grinzile punții? Dumnezeu, chiar Dumnezeu, acel Dumnezeu care îngrijește de păsările cerului, de peștii mării și de floricelele livezii, Dumnezeu, marele, bunul, îndurătorul !

Se opriră un moment, rostiră o rugăciune și mâncară cu lăcomie acea mâncare prea puțină pentru foamea lor. Apoi reluară calea spre port.

Merseră astfel câtva timp. Se simțiau mai veseli, mai întăriți în puteri. Indată ce trecură vama, se îndreptară spre oraș de partea Broadwayului. Mergeau mereu înainte, fără scop, fără țintă; dar o presimțire spunea Marișiei, că trebuia să meargă înainte și să ajungă în oraș. De-alungul drumului întâlneau trăsuri bogate ce îndreptau spre port; bărbații ieșiau de prin se și porniau la ocupațiile obișnuite; și pre-

tutindeni fierbeà mișcarea și viața. Din poarta unui palat apãru un domn robust, în vârstă, cu barba și cu părul cãrunt, urmat la o micã depãrtare de un tânãr. Acesta privi cu bãgare de seamã la bãtrân și la fatã în rustice haine țãrãnești o umbrã de mirare și uimire îi trecu pe fatã ; îi privi a doua oarã cu mai multã bãgare de seamã și surãse.

Sã gãseascã într'un oraș mare cã New-York o fatã de om care sã le surãdã, erã pentru cei doi nenorociți un vis, o minune, ceva care sã-i încremeniascã.

Și iatã cã domnul în vârstã se apropie și întrebã cu cel mai curat accent polonez ;

— De unde sunteți, oameni buni ?

Încrãmeniți și trãsniti de uimire, nici unul, nici cealaltã nu fu în stare sã rãspundã. Țãrãnul sãri înapoi și își simți sãngele oprindu-se de odatã în vine. Un om care le vorbia în limba polonezã ! Ah, nu, visau, nu-și puteau crede ochilor și urechilor... Copila se liniști cea dintâi. Ea se plecã adânc înaintea bãtrânului și îmbrãțișându-i genunchii rugãtor îi zise :

— Suntem din provincia Posen, milostive domn ; suntem din Posnania !

— Ce faceți la New-York ?

— Suferim sãrãcia, rãbdãm de foame și de frig, bunule domn !

Glasul copilei se rupse într'un geamãt. Apoi Lorenzo, aruncându-se la picioarele bãtrânului, îi apucã poala hainei și o sãrutã cu evlavie și o ținu strãns ca și cum ar fi strãns o bucatã de cer. Erã bogat și compatriot al lor ! Oh,

n'are să-i lase să moară de foame, nu putea să-i părăsiască fără să-i ajute.

Tânărul, care însoțise pe bătrân, privi scena aceasta cu ochii mari; trecătorii se opriau, făceau cerc împrejurul domnului și celor doi țărani, observau, comentau cu gesturi și explicații: un om care îngenunchia înaintea altuia, care îi sărută hainele și-i mângâia picioarele! Lucru ne mai văzut în America! Dar bătrânul domn, plictisit de acea mulțime de curioși ce-i stă în spinare și aproape îi luă răsuflarea, zise cu un ton aspru:

— Ce faceți aici, voi ceilalți? Ce vă pasă? Vedeți-vă de treabă! — și întorcându-se apoi spre Lorenzo și spre fată: Cât stăm aici, nu facem nimic. Veniți cu mine mai bine.

Îi duse într'un «Bar-room», ce se zăria nu departe, ceru o cameră separată și intră întovărașit de tânăr și de cei doi țărani. Aceștia vrură să i se arunce din nou la picioare: el însă îi opri încruntându-se:

— Să sfârșim odată cu plecaciunile. Nu suntem oare compatrioți, nu suntem toți fiii ai aceleiași mame?

Glasul lui avu un tremur și se întrerupse. De bună seamă fumul țigării îi făcuse rău la ochi, pentru că și-i frecă puțin și îi șterse cu dosul mâinii. Apoi întrebă:

— Vă e foame?

— N'am mâcat de două zile; numai azi de dimineață am găsit câteva fărămituri în port.

Bătrânul se întoarse spre tânăr.

— William, — zise el — poruncește să le aducă ceva de mâncare.

Apoi urmă cu întrebările.

— Unde stați cu casa ?

— Nu mai avem casă, bunule domn !

— Și unde ați petrecut noaptea asta ?

— În port, pe punte, de-asupra apei.

— V'au alungat din casa voastră ?

— Da.

— Mai aveți ceva afară de hainele ce le purtați pe voi ?

— Nu, nimic.

— Bani aveți ?

— Nici atât.

— Ce aveți de gând să faceți acum ?

Toate întrebările astea le făcu bătrânul domn repede, cu oare-care asprime în glas. Și cum la cea din urmă nu primi răspuns, se întoarse către Marișia :

— De câți ani ești, fată ?

— Implinesc 18 ani la Înălțarea Sfintei Fecioare.

— Va să zică ai suferit mult, mititico ?

Încă odată copila căzu la picioarele mântuitorului. dar nu zise nimic. Și din nou păru că fumul tutunului supără ochii bătrânului domn...

În acest timp se zdusesse friptură caldă și bere. Bătrânul îi pofti imediat să înceapă să mănânce. Cei doi țărani se cam codiau, arătând că în fața lui n'ar îndrăzni să atingă o bucată ; dar el se înfurie și le spuse pe față că asemenea jenă eră prea prostescă din partea lor. De sigur, eră cu un caracter iute ; cu toate acestea, celor doi nenorociți li se păru un inger în trup omenesc.

În sfârșit Lorenzo și Marișia se apropiară de mâncare și-și potoliră foamea. Bătrânul domn păru foarte mulțumit; după aceea vru să știe cum se hotărâseră cei doi țărani să vină în America; și Lorenzo îi povesti toată istoria dureroasă, fără să ascundă ceva, ca și cum și-ar fi făcut spovedania întregii lui vieți. Bătrânul domn uneori ascultă mișcat, alte ori se infuriă, blestema, strângea pumnii; și apoi, când Lorenzo ajunse la scena nopții precedente și povesti cum ar fi vrut să-și arunce fata în mare, isbucni într'un strigăt de mânie;

— Uite, îmi vine să te strâng de gât ticălosule!

Apoi se întoarse la copilă.

— Sărmană copilă, vino aici lângă mine, vino!

Și cum Marișia, ca o porumbiță sfioasă, se apropie, el îi luă căpușorul blond în mâni și-i puse un sărut pe frunte. Urmă o pauză.

— Ați suferit mult, — zise el în sfârșit —; ați îndurat asprimile mizeriei; țara cu toate acestea e bună. Trebuie numai să știi să te ajuți!

Lorenzo făcu ochii mari. Eră un domn inteligent și numia America o țară bună?

— Tocmai așa. bătrânul meu, țara e bună — repetă el citind mirarea pe fața țăranului. — America poate fi încă numită o țară bună. Când am venit eu aici, n'aveam o lescaie frântă; și acum sunt stăpânul unei averi frumoase. Voi țărani, însă ar trebui să rămâneți legați de pământul vostru și să nu vă târați de colo până colo prin lume. Dacă și voi părăsiți pământul

patriei, cine va mai rămâne? Voi n'aveți ce căută aici. Să treci marea e lucru relativ ușor; trecerea înapoi, întoarcerea în patrie, nu mai e tot așa de ușoară!

Tăcu mult timp; apoi reluă ca vorbindu-și sie-și.

— Sunt acum patruzeci de ani de când trăiesc prin părțile astea, și în patruzeci de ani ai timp să uiți totul, chiar și patria... Totuș uneori o întristare nespusă te mai apasă încă... William trebuie să se întoarcă în Europa, trebuie să cunoască și să iubiască și el pământul tatălui său. Pentru că acesta e fiul meu — explică apoi arătând pe tânăr. Și adresându-se lui: Să-mi aduci de acolo o brazdă de pământ, din patria mea, William, și să mi-o pui în mormânt împreună cu corpul meu.

— Yes, father! — răspuse fiul.

— Să mi-o pui tocmai pe inimă.

— Yes, oh, yes, father!

Bătrânul domn își șterse ochii de emoție dar imediat avu o pornire de mânie.

— Băiatul ăsta înțelege perfect limba poloneză și cu toate acestea vorbește mai bucuros limba engleză. Din nenorocire așa se întâmplă aci cu orice lucru și trebuie fatal să se întâmple. Tot ce ajunge aci e pierdut cu desăvârșire pentru lumea veche. William, dă fuga acasă și spune surorii tale că avem oaspeți!

Tânărul se depărtă într'o fugă. Bătrânul domn rămase câțeva vreme tăcut, adâncit în gândurile lui. Apoi începu încet și ca urmându-și firul judecății:

— Repatriarea ar costà mult. Și apoi la ce bun? N'ar mai găsi nimic din ce aveau; tot trebuie să fi vândut sau risipit, și ar fi siliți să trăiască din milă... Să pui pe fată în serviciu în vreo familie... Dumnezeu știe ce i se poate întâmpla! Și totuș, odată ce sunt aici, trebuie să încerce să se ajute. Dacă însă îi trimet în vreo colonie, e foarte cu puțință ca copila să găsiască repede să se mărite; și dacă lucrurile merg bine celor doi logodnici, și simt nevoia să se reîntoarcă în patrie, firește că vor lua cu dânșii și pe bătrân.

— Ai vre-o cunoștință despre celălalte colonii poloneze întemeiate în Statele Unite?

— Nu, bunule domn, răspuse Lorenzo.

— Dar bine, pentru numele lui Dumnezeu — exclamă bătrânul — ce-ați venit să faceți aci, la întâmplare? Cum se poate urni cineva așa, fără scop? La Chicago numărul emigranților ca voi e extraordinar de mare, poate douăzeci de mii; nu mai puțini sunt la Milwaukée, și chiar la Buffalo și Detroit sunt destui. Ei lucrează în fabrici; dar un țăran se simte mai bine când poate să stăpânească un petec de pământ. Ați putea fi trimeși în Illinois sau în țările vecine; dar acolo nu se mai capătă pământ așa de ușor ca altă dată... Mai de grabă în pădurile virgine din Nebraska, unde, după cât am auzit, se întemeiază o nouă Posnanie... nu, nu: locul e depărtat și călătoria până acolo costă scump. Și Sfânta Maria în Texas e prea departe. Ar fi însă Borovina, pe țărmurile Missisipului, și acesta îmi pare pentru voi cel mai bun loc, cu atât mai mult cu cât am puțința să vă procur

bilet pentru drumul de fier gratuit, și suma ce vă voi da-o pentru călătorie va rămâne neatinsă pentru întâile cheltueli, îndată ce veți ajunge acolo.

Se cufundă iarăș în gânduri adânci ; apoi zise repede :

— Ascultă bătrâne. Incurând se vor întemeia în Arkansas coloni noi. Țara e rodnică, clima dulce, pământul încă virgin. Acolo ai să poți căpăta dela guvern 160 jugere de pământ neatins încă deplug ; și drumul de fer te va costa nimica toată, mă înțelegi, bătrânule ? O nimica toată. Ceeace îți poate trebui la început, pentru cheltuielile de așezare, îți voi dà eu ; și chiar la călătorie mă gândesc. Până la stația Little-Rock o să mergeți cu trenul ; de acolo înainte veți lua o căruță. Acolo o să găsiți alți coloniști, cari vor apuca acelaș drum, și vă puteți întovărăși cu ei. Pedéalaltă parte voi căuta să vă procur scrisori de recomandăție. Vreau să vă ajut, dar numai dentru fata ta, de care mi-e de-o mie de ori mai multă milă decât de tine. Pricepi, bătrânule ? Și trebuie să mulțumiți lui Dumnezeu că m'ați găsit !

Apoi se întoarse spre Marișia :

— Ascultă mă și tu, — zise el ; și glasul-i se făcu mai blând : — Aceasta este cartea mea de vizită ; păstrează-o cu cea mare grije, ca pe o comoară. De se va întâmplă în viitor să te afli iar în nevoie și sărăcia, dacă într'o zi vei rămâne singură pe lume, părăsită de toți și fără sprijin întreabă de mine atunci, o sărmană, scumpă și bună copilă. Și dacă eu voi fi murit atunci,

fiul meu te va apăra. Dar bagă de seamă nu pierde cartea ce ți-am dat. Și acum urmați-mă.

Leșiră împreună din bar, și, în drum, le cumpără albituri și îmbrăcăminte, apoi îi duse la el acasă, unde fură primiți cu ospitalitatea cea mai afectuoasă. În această familie toți erau buni și plini de inimă și atât William cât Yeny — era fiica bătrânului domn —, se purtară cu cei doi nenorociți cum s'ar fi purtat cu niște rude de aproape. William mai cu seamă, întrebuițea față de Marișia toate atențiile ce se întrebuițează față de o doamnă, ceea ce adesea minuna pe fată. Seara se strânseseră mai multe prietene tinere de ale ei, toate domnișoare, care purtau minunate rochii de mătase și fir, și arătau bieteii țărâncuțe străine o prietenie sinceră și cordială. O luau între ele îi admirau frumusețea, față albă și suferindă, părul de culoarea inului și se mirau mult că ea voiă să se arunce mereu la picioarele lor și să le sărute mânilor. În vremea aceasta bătrânul domn se plimbă prin ceata aceea de fețe cari toate erau o floare și un zâmbet, clătină capul cărunt, amesteca cuvintele poloneze cu cele englezești, aveă porniri neașteptate de mândrie și alte ori mormăia printre dinți sau ședea cu polonezii vorbind despre patria depărtată și redeșteptând vechile amintiri adormite, apoi din când în când fugia din sală ca să-și șteargă lacrimile pe cari i le storcea emoția.

Mai târziu, când, în sfârșit, sosi ora de culcare, Marișia se găsi într'un pătîșor moale, pe care Yeny i-l pregătise chiar cu mânilor ei, plânse

multă vreme lacrimi de bucurie. Oh ! cât erau de buni oamenii aceia !

*

Peste trei zile țăranul și fata erau gata de plecare la Little-Rock. Lorenzo avea în buzunar o sută de dolari, cari avuseseră puterea să-i facă să uite toate necazurile trecute : de partea ei Marișia simția plutind de-asupra capului binecuvântarea dumnezeiască și ducea cu sine o nestrămutată speranță : aceeaș mână, care în chip minunat o smulsese dela moarte, nu putea să o părăsiască în viitor : ea trebuia să o apere, și tot așa cum o scăpase din pericole, trebuia să călăuziască pe Iasko al ei în America, să-i mai apropie iar și astfel reuniți să-i ducă la frumosul lor Lipinsk.

În călătorie, pe dinaintea ochilor înmărmuriți ai celor doi țărani, trecură orașe de o bogăție fabuloasă, colonii înfloritoare, și toate lucrurile luau o înfățișare mai veselă și mai senină decât la New-York. Erau păduri, și câmpuri, și căsuțe pe jumătate ascunse în frunzișuri verzi ; erau plantații foarte 'ntinse și de felurite culori, care amintiau întru câțva câmpiile depărtate ale scumpei Polonii. La această vedere, inima bătrânului Lorenzo săltă de bucurie : și îl apuca un nespus dor de a trimite câmpurilor și pădurilor acela un salut sonor și vesel. Turme de vite și de capre pășteau în livezi și în marginea pădurilor, lemnari tăiau copacii. În acest timp trenul zbură. Apoi, încetul cu încetul, pământul dimprejur lua înfățișarea tristă a locurilor părăsite ;

orice urmă de colonizare dispărea și ochiul se pierdea într'un șes fără sfârșit și ne cultivat. Vântul mișca iarba înaltă și încovoia florile; ici și colo tufișurile sălbaticе înclinau blând capul, ca și cum ar fi salutat pe călători; și uneori vulturii se lăsau în sbor pe aripile lor scurte și cu privirea ascuțită scrutau iarba deasă. Și trenul sbură, sbură și părea că se grăbește spre orizontul îndepărtat, unde albastrul cerului se confundă cu surul uniform al câmpului. Călătorii vedeau iepurii și câinii sălbatici alergând în cete să se ascundă în iarbă dar în tot lungul drumului nici un oraș, nici un sat, nici cel mai mic semn de locuință omenească. Numai la distanțe regulate câte o stație: încolo nimic. Lorenzo observa această melancolie a naturii, clătină capul gânditor și se întretă cum putea fi lăsat în părăsire atâta pământ necultivat.

Cei doi țărani călătoriră o zi și o noapte. În dimineața zilei următoare intrară într'o pădure, unde lianele și crăcile noduroase ale arborilor uriași se suciau și se încolăceau în așa chip încât formau ascunzători nepătrunse. Aici sburau și săltau păsări necunoscute; și uneori călătorilor li se păreau că zăresc cete de călăreți cu un moț de pene felurit colorate pe vârful capului și cu fața de culoare arămii.

La vederea acestor păduri, acestor arbori, acestei întregi naturi atât de stranie și atât de covârșitoare de vegetație, Lorenzo nu se mai putu abține și se întoarse către fată.

— Marișia?

— Ce vrei tată?

— Tu vezi?

— Da, văd.

— Și nu te minunezi?

— Oh, da; mult!

În cele din urmă trecură un fluviu, cum nu mai văzuseră altul de larg și de care aflară că e Missisipi. Noaptea era târzie când ajunseră la stația Little Rock. De aici trebuia să ia caravana, ca să se ducă la Borovina.

Li vom lăsa pentru moment în voia soartei lor. A doua parte a dureroasei lor peregrinări pentru căutarea pâinii se sfârșise. Rămânea acum a treia, care trebuia să se desfășoare în pădure, grijile și greutatea vieții de colon. Va aduce ea cu sine mai puține nenorociri, mai puține suferințe și mai puține dureri decât cele dintâi două?

III.

Viața printre coloni

Ce era Borovina? O colonie poloneză, sau, mai bine zis o viitoare colonie poloneză din Arkansas. Intr'adevăr, încă înainte de a se întemeia colonia, se născocise un nume care să o desemneze, cu ferma încredințare că, odată găsit numele, și țara, a cărei existență era legată de nume, ar trebui firește să răsară cu timpul.

Din ziua aceea toate ziarele poloneze și chiar cele engleze din New-York, din Chicago, din Buffalo, din Detroit, din Milwaukee, în sfârșit din toate regiunile Americii, unde se aude limba Poloniei, vestiau lumii întregi, și coloniștilor polonezi în special, că oricine vroiă să se îmbogățească și să fie sănătos, să mănânce bine, să-și facă viață lungă și fericită și să moară de o moarte liniștită, n'are decât să ia parte la colonizarea unui pământ, care, rămas necultivat până atunci, era sortit să devină un adevărat rai pământesc: și adăugau la urmă că această țară, numită Borovina, se află în Arkansas, adică în teritoriul cel mai sănătos și cel mai roditor din lumea nouă.

E totuș adevărat că micul oraș Memphis, așezat pe malul opus al fluviului, era unul din adăposturile preferite ale frigurilor galbene, care făceau acolo vizite repetate și nu neroditoare; dar din informații luate și din studii făcute cu privire la acestea reieșia cu destulă siguranță, că nu numai frigurile galbene, ci și oarecare alte friguri de orice fel și de orice culoare nu puteau trece dincoace de fluviu. La această contribuia nu puțin și faima popoarelor vecine, Indienii din rassa Choctaw, cari le-ar fi jupuit fără îndoială, și de nimic nu le e mai frică frigurilor galbene decât de o Piele-roșie.

Noii coloni aveau astfel marea plăcere de a se afla tocmai în mijloc, între frigurile galbene la dreapta, și sălbateci la stânga, într'un fel de zonă neutrală; pentru că e lucrul foarte cunoscut că dacă frigurile galbene tremură înaintea Pieilor-roșii, aceștia de partea lor fug la vederea frigurilor și unul nu poate să stea unde se găsește celălalt. Deci, după orice prevedere omenească, erau toate probabilitățile că într'o mie de ani cel puțin, Borovina avea să aibă două milioane de locuitori și acelaș teren care azi se cumpără cu toțtanul, cu jumătate dolar, s'ar revinde cu o mie de dolari metrul pătrat, cel puțin.

Se înțelege că nu era ușor lucru să se reziste la speranța unei asemenea averi. Erau totuș unii pe care îi îngroziă sperietoarea vecinătății Pieilor-roșii. Dar acestora li se dă cele mai depline asigrări că Indienii din rassa Choctaw aveau o deosebită simpatie pentru fiii Poloniei, de cari erau legați printr'o veche prietenie. Afară de aceasta se știe de toată lumea că, cu cât calea

ferată înaintă biruitoare tălând păduri și țarine. Indienii se dădeau înapoi îngroziți, dinaintea stâlpilor de telegraf de pe delături, a căror formă de cruce devenea pentru ei simbolul ruinei și exterminării. Și cum în împrejurimile Borovinei toate pământurile erau în mâna unei societăți de căi ferate, disoariția totală a Choclovilor era acum redusă la o simplă chestiune de timp.

Și în realitate bucata de pământ pe care trebuia să răsară Borovina fusese cumpărată de o societate de căi ferate, ceea ce părea că asigură noii colonii comunicare neîntreruptă cu restul lumii, o desfăcere repede a producției și în general un viitor înfloritor și senin. De altă parte, jurnalele uitau să spuie că linia ferată era numai în stare de proiect și că fondurile trebuitoare pentru construirea liniei trebuia să fie scoase tocmai din acele pământuri, pe care guvernul le dădea societății de drum de fier în scop de colonizare. Rezultatul acestei mici uitări era că Borovina, în loc să fie de-alungul unui drum comod și zilnic străbătut de trenuri, era părăsită în mijlocul unui șes sălbatic, unde puteau să ajungă numai care și trăsuri, și nu cu puțină greutate. Faptul acesta trebuia, firește, să aducă cu sine unele neplăceri, și greutăți, care, cel puțin la început, puteau să schimbe starea noii colonii; se bănuia totuși că și unele și altele aveau să fie de puțină durată și aveau să dispară cu înăgurarea crâmpieiului de drum de fier. De altă parte se știa că în America informațiile nu sunt niciodată luate în serios, că în chestie de reclamă câteodată fantazia aprinsă a Americanilor se ridică, în jurnale, la așa înălțimi ame-

fitoare, încât în mijlocul atâtor exagerări retorice e uneori greu, ca să nu zic absolut imposibil, să deosebești mica parte de adevăr ce poate fi în ele. Deosebind totuș orice «humbung» de informațiunile ce se dădeau privitor la Borovina, eră încă permis să se aștepte cineva la mai bine, și în cel mai rău caz noua colonie nu trebuia să fie mai rea ca celelalte mii răsărite în condiții analoage.

Contractele părură avantajoase; făgăduielile erau atrăgătoare; deci din toate provinciile Statelor Unite alergară cu grămada Polonezi doritori să se înscrie printre locuitorii noii colonii. Erau Maghiari, Silezieni, Gațițieni, indivizi or ginari din Posnania, sau din Lituania, sau din jurul Varșoviei; toți oameni cari de multă vreme se îndeletniciau cu o muncă grea în atelierele și marile fabrici din Chicago și Milwaukee, dornici de ziua în care ar putea să și redea munca pământului—singura viață ce pare demnă de a fi chemată astfel, țăranilor — și cari se agățau cu entuziasm de prima ocazie ce li se înfățișa, ca să părăsiască orașele pline de ceață și de fum, și să-și înjghebeze cu securea și plugul o viață independentă în șesurile nemărginite ale Arkansas-ului.

Alergară deasemenea și alții: oamenii cari fugiau de climatele prea calde din Texas, sau de frigul excesiv din Minnesota, sau de aerul umed și nesănătos din Detroit, sau de pământurile puțin roditoare din Illinois. Și toți împreună într'o caravană de câteva sute de inși, în care dacă bărbații formau marea majoritate nu lipsiau nici femeile și copiii, apucară calea spre

Arkansas. Nici să-i rețină, nici cel puțin să-i facă să se gândiască, nu isbuti trista faimă a lui «bloody Arkansas»¹⁾. Și în adevăr populațiile acestor locuri sunt încă alcătuite în mare parte din Indieni sălbatici, sclavi fugari, tâlhari scăpați în vreun chip oarecare de rigourile legii, de «Squatters» cari, cu toată interdicerea guvernului, taie lemne în păduri și le duc dincolo de Red River, în sfârșit de vagabonzi, aventurieri și ticăloși de cea mai rea specie. Apoi, partea apuseană a Arkansas-ului, mai e în zilele noastre faimoasă prin luptele sângeroase și crudele goane între Pieile-roșii și albi vânători de bisoni, și în acelaș timp prin groaznica lege a lui Lynch, care se aplică aci în toată cruda ei asprime. Dar coloniștii nu se gândiau la asta. Un Maghiar cu toporul în mână și înconjurat de o ceată pe compatrioți nu dă înapoi nu se dă învins atât de ușor; și dacă lucrează cu toporul, taie și ciopârțește, așa în cât de nevoie e lăsat să înainteze. E lucru cunoscut de altfel că Maghiarii se unesc adesea între ei, că le place să întemeze colonii, și că vecinul dă bucuros ajutor vecinului.

Locul de întâlnire era hotărît la Little-Rock. Dela Little-Rock la Claresville, cel din urmă pământ locuit, înainte de Borovina, eră o cale de douăsprezece ore cel puțin; dar ce era mai rău eră că trebuia să se facă drum prin tufării mărăcinoase, păduri virgine și cursuri de apă ce veniau din toate părțile. Cei mai nerăbdători, cari voiseră să meargă înaintea tovarășilor, se

1) Sângerosul Arkansas

pierduseră fără să lase urmă despre ei. Dar întreaga caravană a Polonezilor care se pusese în mișcare, după câteva zile ajunse la Borovina și deocamdată așează corturile în pădure.

Ca să spunem adevărul, abia ajunși, noii coloniști avură o mare deziluzie. Se așteptau să găsiască îndată câmpii roditoare și nesfârșite întinderi de pământ, plantații fabuloase care n'ar fi avut nevoie decât de brațe și pluguri; realitatea însă le înfățișa ochilor un tufăriș des, pe care trebuia să-l distrugă ca să pună stăpânire pe pajiștea rodnică: o mulțime de stejari negricioși, de arbori roșii, platani albi, sicomori negri, cari se întindeau cât vedeai cu ochii și împletindu-se cu ramurile, formau un hățiș des și nepătruns ca un zid. Era puțin mulțumitoare priveliștea acelei naturi sălbatice, unde pământul dispărea sub un strat des de mușchi și ederele se agățau până la vârful ramurilor, și se încolăciau într'o rețea de lațuri greu de descurcat. Ochiul se adância încremenit în verdeața încâlcită a frunzelor fără să poată zări ceva. Oh, ce deosebire de poeticele păduri ale Poloniei! Cine se ispitia să intre într'insele se expunea să fie mâncat de fiare, să se rătăciască în noaptea adâncă fără să găsiască poteca de ieșire, să piardă pentru totdeauna frumoasa vedere a cerului. Și înaintea acelor enormi stejari seculari, Ungurul simția imputinându-i se îndrăsnețul curaj; securea îi tremura în mână, și 'n ochi i se citia o îndoială fricoasă: «Putea-vom să vă biruim, o coloși ai naturii? Care din noi va fi mai puternic?»... Firește, eră un noroc să ai la îndemână atâta lemnărie; aveau cu ce să și

construiască ușor casă, și să se apere de frigul iernii: dar să tai pădurea virgină pe o întinzi dere de 160 jugere, dar să dai jos acei trunchi groși și să scoți rădăcinile din pământul în care se infipseaseră adânc, și încetul cu încetul să desfunzi terenul, eră o întreprindere care cerea prea mulți ani de muncă dela acea mică cęată pierdută în singurătate.

Cu toate acestea, fiindcă nu eră nimic mai bun de făcut noii coloniști, după ce rostiră o scurtă rugăciune, se puseră la lucru chiar în ziua sosirii. Zile întregi răsunară ici și colo prin pădurile Arkansas loviturile scorbilor, care ciocăneau surd arborii, și uneori loviturile seci ale securii erau întovărășite de munte glasuri care cântau jalni: în cor cântece de dor din patria îndepărtată.

Locul unde colonii își așezară provizoriu corturile eră lângă țărnul fluviului. Eră un spațiu larg pătat pe care trebuia să se ridice viitorul oraș împrejur casele, iar în mijloc școala și biserica. Dar acesta nu era decât un proiect a cărui îndeplinire cerea încă multă vreme. Pentru moment, în loc de case, colonii se îngrămădiseră ca e cum putuse prin carele care îi aduseseră la Borovina și pe care le așezase în cerc, în așa chip ca să poată apăra cu ușurință la orice amenințare de pericol.

În spațiul închis pășteau boi, vaci, oi, cai și catări; iar pentru paza vitelor sta zilnic câte o mână de coloniști bine armați și aleși dintre cei mai tineri... Ceilalți oameni intrau ziua în pădure, lucrând și tăind fără răgaz: noaptea se odihneau

în care sau pe lângă focurile cele mari, ce se aprindeau și se întrețineau cu crăcile copacilor doborâți. Cât despre femei și copii, nu se depărtau de care toată ziua.

Noaptea se auziau din desișul pădurii urletele amenințătoare ale fiarelor; în mare parte jaguari sau lupi de Arkansas, Uneori, mai îndrăzneț decât toți, ursul cenușiu, luându-se după focurile aprinse, îndrăsnia să vie până aproape de care.

Atunci, în întunericul nopți, răsunau strigăte speriate cerând ajutor; răgetele se făceau mai puternice și mai sălbaticе, și totul se sfârșia cu împunsături de sulită. Coloniștii veniți din șesurile sălbaticе ale Texas-ului erau cei mai mulți vânători dibaci și încercați, care cu cea mai mare ușurință doborau antilopele, bisonii și cerbii și dădeau din belșug familiilor lor carne totdeauna proaspătă; ceilalți trăiau din proviziile aduse cu dâșii deacasă sau cumpărate la Little-Rock, sau la Claresville și care constau în porumb sau carne sărată. Dela o vreme începu a se tăia și berbecii, din care fiecare familie cumpărase un anumit număr.

Seara, când se aprindeau marile focuri, tinerimea nu se lenevia, nici nu căuta odihnă în paturi, ci se dedă la vesele plăceri și jocuri. Unul dintre coloniști, un fost lăutar fără îndoială, adusese cu el o vioară; și la notele ascuțite ale instrumentului, ce tremura prin văzduh și gădila urechea cu arii dulci și populare, unii făceau cor încet, pe când alți împletiau jocuri americane sau poloneze. Astfel viața se scurgea într'o muncă grea, nespornică și amestecată cu puțin folos. Prima grijă a noilor coloniști fu clădirea caselor;

foarte repede, întinse pe câmpie, se puturăzări primele temelii, și spațiul cuprins între care fu umplut cu material de clădit. La acest fel de lucru se întrebuița foarte bine lemnul roșu; dar de multe ori trebuia să se afunde mult în pădure ca să-l găsiască.

Unii din coloniști înălțaseră corturi de pânză de in stabile și acolo petreceau zilele și nopțile ca în casa lor. Alții, mai cu seamă cei necăsătoriți, cari puțin se îngrijiau de o casă a lor, își înlocuiau cu mantaua lipsa unui acoperământ, începeau să are pământul acolo unde arborii nu erau tocmai deși și rădăcinele erau scoase din pământ. Și atunci, pentru prima oară, în pădurile neexploatate ale Arkansas-ului răsună strigătul cu care omul îndeamnă boul la lucru.

Indeobște însă coloniștii trebuia să săvârșiască atâtea lucrări deopotrivă de trebuitoare și atât de felurite, încât ei înșiși nu știau pe ce să pună mâna mai întâi. Eră mai bine să clădiască locuințe, să taie arborii, să are pământul, sau să se ocupe cu vânătoarea, ca să reînnoiască proviziunile aproape pe sfârșite?

Între acestea un lucru părea evident, adică: cel care tratase afacerea în interesul coloniștilor, cumpăraseră pământul, încrezându-se orbește în cuvântul societății drumului de fier, fără să-l fi văzut vreodată. De altfel nu era de crezut ca el să fi cumpărat acea nesfârșită întindere de pădure virgină, când cu aceeaș ușurință ar fi putut avea o întindere de pământ tot așa de mare, în aceeaș poziție, jumătate pădure și jumătate luncă.

Astfel, când agentul coloniștilor și agentul so-

cietății drumului de fier veniră împreună la fața locului, ca să împartă pământul și să hotărască fiecăruia ce e al său, cum văzură cu ochii starea lucrurilor, începură să se acuze unul pe altul, continuară a se certă cele două zile următoare, în care se învârtiră în sus și în jos prin colonie apoi, pretextând că au uitat la Claresville unele instrumente neapărate pentru măsurarea locurilor, plecară din Borovina și nu se mai întoarseră niciodată.

Și nu întârziară să se nască primele nemulțumiri. Un colonist luase mai mult decât i se cădea, altul mai puțin și, ceeace era mai rău, era că nici unul nu știa unde i se sfârșește pământul și unde începe al celuilalt. Coloniștii rămaseră astfel cu desăvârșire părăsiți, fără un om ca să le conducă ostenelile și să le îndrepte spre un scop hotărât. un om, care prin autoritatea prezenței sale, să impuțineze certurile și să indulciască dese neînțelegeri. Le lipsia până și un concept limpede de lucrările ce era mai bine să întreprindă la început. În locul lor o ceată de coloniști germani, în loc de a se pierde în certuri zadarnice, ar fi procedat cu puteri unite și desțelenind mai întâi atât pământ cât ar fi putut să împace nevoile viitoarei colonii, ar fi început apoi să-și cultive câmpiile, să ridice colibe pentru familiile singuratice și în urmă să hotărască fiecăruia o bucată de pământ. Dar cu polonezii lucrul mergea cu totul altfel: fiecare colonist vroia numai decât să intre în stăpânirea unei părți din pădure să clădiască și să-și munciască propriul său pământ. Și nu numai atât: fiecare voia să-și aleagă, pe cât era cu putință, locuința în-

tr'un loc ferit de primejdii și în acelaș timp așezat pe țărmul fluviului. Aceasta dădea naștere la nemulțumiri și certuri care sporiră și mai mult, când într'o bună dimineață, pe neașteptate ca și cum ar fi picat din cer, apăru din depărtările bărăganului cenușiu carul mare al unui oarecare «Pan Grünmansky». Probabil că acest Pan Grünmansky în colonia germană din Cincinnati nu fusese niciodată altceva decât domnul Grünmann; dar, venind la Borovina, crezuse că e bine să adauge un «sky» la nume, ca să-i dea o oarecare înfățișare poloneză, cu lăudabila intenție de a-și face mai bine afacerile. Și se așeză fără vorbă, în noua colonie, cu bagajul său; un car pe jumătate îngropat sub un acoperământ mare de pânză, pe care în dreapta și în stânga se putea citi cu litere mari „Saloon” și dedesupt mai mic: „Brandy, Whisky, Gin”.

Cum s'a înfâmplat ca un car atât de mare și încărcat să străbată nesupărat drumul sălbatic și plin de primejdii care leagă Claesville de Borovina, fără să cadă pe mâna jefuitorilor cari mișună prin partea locului, și fără ca stăpânul lui să nu-și lase pielea capului în mâinile numeroșilor Indieni cari pe furiș, dau târcoale prin împrejurimi, acesta era secretul domnului Grünmann. Cu toate acestea, oricât de misterioasă ar putea să pară apariția lui, important era că se afla la Borovina și, din prima zi, făcuse minunate afaceri.

Chiar din acea zi însă nemulțumirile și certurile deveniră mai grozave și mai dese. O mică împărțeală de pământ, posesia uuui berbec sau a vreunei vite de muncă, dreptul de a dormi

lângă foc la umbra corturilor, în sfârșit orice nimicuri dau prilej la certuri serioase, care, sub influența băuturilor spirtoase, degenerau în adevărate încăerări și nu arare ori sângele curgea. În cele din urmă, la celelalte pricini de ceartă, se adăugase un fel de regionalism, care împingea pe toți acei polonezi depărtați de patrie să plângă și să laude pământurile părăsite ale Americii. Unii, veniți la Borovina din țările de miazănoapte, afirmau că coloniile dela nord întrec pe cele meridionale; alții, veniți dela sud, susțineau contrariul. Și pădurea oin preajmă răsuna adesea de lungi certuri în acel dialect special neînțeles, amestecat cu engezește și polonește, care se răspândia tot mai mult printre coloniști.

— Ce tot îmi cânti sudul tău?— zicea un tânăr venit din Chicago — Să vezi la noi în Illinois ! Ce mai țară ! O țară unde nu poți să faci un pas fără să nu dai de o clădire măreață, și de ieși din oraș câteva mile, te afli într'alt oraș. La noi, înțelegi, când vrei să întemeezi o țară, nu e nevoie să tai o bucată de pădure ; e destul să cumperi lemnărie pentru case și gata tot.

— Totuș — răspundeă altul — satul nostru prețuiește de o mie de ori mai mult ca orașul vostru cu sutele lui de hoteluri.

— Pentru Dumnezeu— isbucniă cel dintâi — mă superi ! Acolo totdeauna am fost respectat ca un stăpân și vreau să fiu și acum, înțelegi ? Tu cine ești, golane ?

Celălalt, cum era și firesc, nu se da învins, ba încă sub insultă se înrăia și mai mult.

— Mai bine bagă de seamă de-ți ține limba în

gură, să nu-ți sfărâm botul cu câți-va pumni. Ia vezi să nu mă faci să iau securea, să ajungi cu capul în fluviu, că te învăț eu să mă lași în pacer!

— Ah, nu ți-e destul că mă insulți ! Vrei să mă mai și ispitești ?

Atunci începeau să cadă pumnii, și de multe ori pumnii nu erau de ajuns.

*

În vremea asta, viața coloniștilor devenia din ce în ce mai grea și starea li se îngreua tot mai mult. Acea mulțime de oameni semăna mai mult cu o turmă de oi fără păstor, decât cu o adunare de oameni. Certurile pentru împărțeala pământului se încingeau tot mai sălbatice și mai furioase, certuri care acum nu se mai mărginau numai dela individ la individ, ci cuprindeau și pe vecinii și pe prietenii celor interesați astfel că întreaga colonie era împărțită în diferite tabere și între acestea erau dese încăerările sângeroase, care lăseau în urmă o lungă dără de vrajbă neimpăcată și de uri. E adevărat că cei mai bătrâni, cei mai încercați și cei mai pricepuți, câștigau din zi în zi tot mai mare trecere, dar n'o puteau întrebuița totdeauna la potolirea certurilor și la liniștea spiritelor. Numai într'un singur caz tăcea orice neînțelegere și revenia uniunea și pacea celor dintâi zile: în ora pericolului. Astfel, când bandiții șesului îndrăsniau să se apropie prea mult de care, ca să fure vitele, sau când vreo ceată de Piei-roșii înainta furișându-se până lângă lagăr, tinerii uitau cu toții dușmanii de eri și, punând mâna pe arme, alergau împotriva dușmanul comun.

Odată avură să țină piept unui adevărat asalt de tâlhari și Indieni; de bucuria biruinței, în acea zi în toată colonia domni pacea cea mai senină. A doua zi însă reveniră vechile uri, reinviară vechile certuri, acum, seara, când după oboselile muncii vioristul punea mâna pe arcuș și din degetele sale isvorau melodii dulci, care reinviau amintirile de casa părintească și de patria îndepărtată, tinerii nu se mai prindeau în jocuri vesele, și nici oamenii nu-i mai însoțiau în cor domol. Triști și tăcuți se strângeau în cerc împrejurul cântărețului, și numai pădurea cu blândul ei murmur șoptia acompaniamentul. Dela focurile de noapte aprinse ici și colo în lagăre, isvoare luminoase de scânteii se înălțau pârâind în aer. Incetul cu incetul, ascultătorii plecau capul pe piept, frunțile se întunecau și gândurile sburau departe, peste mare și adesea printre ramurile seculare ale pădurii virgine. O palidă rază de lună cădea peste cercul de oameni, cari, tăcuți și cu capul plecat, ațintiau urechia la jalnicele cântece natale.

În mijlocul acestor coloniști regăsim pe vechile noastre cunoștințe: pe Lorenzo Toporek și pe fiica sa Marișia.

Plecați din New-York și ajunși în Arkansas, îndurau acum la Borovina soarta celorlalți coloniști. La început lucrurile mergeau bine; pădurea virgineă, cu trunchiurile ei bătrâne, era mai plăcută ca trotuarul New-York-ului. Afară de aceasta, în marele oraș cei doi Polonezi erau părăsiți și lipsiți de mijloace; aici cel puțin erau între compatrioți, aveau un car, câteva unelte de muncă, ceva înșfășit ce cumpăraseră la Claresville

pe preț ieftin. La New-York nostalgia îi muncia și-i dusesese aproape la moarte; aici însă munca grea îi absorbia din zori și până în seară, așa că nu le rămânea vreme pentru gândurile triste și dureroase. Bătrânul țaran se ducea în pădure dis de dimineață cu securea la subțioară și până seara târziu obosia tăind la copaci, ca să-și clădească. Marișia în vremea aceasta gătia mâncare, spăla rufe în fluviu și veghia cu grije să nu se stingă focul. Era o viață plină de oboseli și de chinuri; și totuș, și unul și celălalt luase o înfățișare mai sănătoasă și mai veselă. Mișcarea neîntreruptă și aerul proaspăt al pădurii șterse puțin câte puțin de pe obrazul copilei orice urmă de boală, și vântul cald al Texas-ului îi colorase fața și dăduse pielei delicate o culoare puțin bronzată.

Tinerii din Sant'Antonio și din celelalte localități, cari din orice pricină ajungeau la pumni, erau însă toți de părere că ochii scânteietori ai Marișiei străluciau în nimbul bogatului ei păr de aur ca floarea de cicoare într'un câmp galben de spice, și că era cea mai drăguță fată din câte văzuseră. Și frumusețea fetei ajutase mult bătrânului țaran. Intr'adevăr, el își luase partea cea mai bună din pădure, unde arborii erau mai puțini deși și mai puțin groși, și nimeni nu îndrăsnise să i se împotriviască, pentru că toți tinerii puternici din colonie țineau cu el. De multe ori, când unul, când altul, îi dă ajutor sau la doborîrea arborilor, sau la tăierea grinzilor; și șiretul bătrân, care înțelesese repede de unde bate vântul, din când în când le zicea:

— Fiica mea îmbobocește în livele ca un crin,

ca o prințesă ! N'am s'o dau oricui, pentru că e fata unui moșier ! Dar cine o va voi ca soție trebuie să fie bun, cuviincios și îndatoritor față de mine.

Și tinerii înțeleseră că cine voia să-i susțină cauza, trebuia mai întâi să ajute pe bătrânul țaran.

În acest chip, Lorenzo și fiica sa se aflau într'o situație mai bună decât cea mai mare parte dintre coloniști ; și s'ar fi găsit, de sigur, și mai bine, dacă colonia ar fi avut un viitor mai bun. Dar din zi în zi lucrurile mergeau tot mai rău. Trecură săptămâni după săptămâni. Se strânse o mare cantitate de material, pământul dispărea sub grămizile de lemne și ici și colo se ridicau cei dintâi pereți ai viitoarelor colibe. Și totuș, ce era toată munca aceea față cu ce mai rămânea de făcut?... Pe nesimțite, verzile ziduri ale pădurii virgine cădeau sub securea coloniștilor și în timpul acesta printre locuitorii coloniei își făceau drum povești groaznice și înfricoșătoare. Unii, cari se avântaseră în desisul arborilor sălbateci, aduseseră vești foarte ciudate : ziceau că este o pădure fără sfârșit, semănată ici și colo cu bălți groaznice și cu șanțuri puturoase, cu apă stătătoare și că sub pământ se auzia un puternic clocot de apă. Alții spuneau că pădurea e locuită de ființe supra naturale și că au văzut cu ochii lor chipuri misterioase luncând tăcute de-alungul arborilor și agățându-se de ramuri, palide umbre fără formă, ca niște fantasmе, și spectri și monștri și șerpi, cari se încolăceau de trunchiuri. Mai spuneau că auziseră un glas tainic, care le șoptia la ureche : «Nu

mal înaintați, nu mai înaintați!». Un tânăr din împrejurimile lui Chicago încredință că a văzut pe diavolul chiar, în carne și oase, care scoțând capul încornorat și înfricoșetor din baltă, îl amenințase cu un glas atât de înspăimântător în cât îl făcuse să o iă la fugă spre colonie, unde sosise aproape mort de frică. Coloniștii veniți din Texas încercară să explice că era un bivol; încercară fără folos, pentru că celălalt rămăsese în părerea lui.

Astfel și superstiția și prosteașca frică a spectrelor și ființelor supranaturale se adăugă la celelalte rele, își înrăiau condițiile nenorocite ale coloniei. Peste câteva zile doi tineri dintre cei mai puternici intrând mai afund în pădure, nu se mai întoarseră. După aceea de prea multă oboseală, unii oameni căzură bolnavi, cu dureri mari de șira spinării și mai târziu și cu friguri. Certurile pentru «al meu», și «al tău», departe de a se potoli, se înăspriau la fiecare zi, și sfârșiau aproape în totdeauna prin bătăi sângeroase. Acum cine nu voia să-și vadă vita luată, era silit să și-o însemneze; șirurile de care, până atunci strânse în cerc, încet-încet se rupeau; fiecare căuta să se țină pe cât eră cu putință mai departe de vecin. Astfelse slăbise orice organizație. Nimeni nu se mai îngriji de paza cirezilor și berbecii se răspândiră prin pădure și fură sfâșiați de fiare. Și la toate acestea se adăuga tot mai mult groaznica siguranță că ceața și umezeala are să aducă cu ele tot felul de boale, înainte ca o rază de soare să pătrundă în desul întuneric al pădurii; că mijloacele de trai au să lipsiască și că sărăcia și foamea au să chinuiască

pe coloniști înainte chiar ca un grăunte de sămânță să fie încredințat pământului. Și o descu-rajare fără margini îi cuprindea.

Și totuși, toți veniseră la Borovina cu ferma voință de a lucra și, fără îndoială, cu un scop fixat înaintea ochilor, toți ar fi lucrat cu toată inima. Dar nimeni nu putea să zică: «acesta e al meu, acesta al tău.» Nimeni nu putea să prevadă o răsplată cât de dreaptă a oboseii lui: și din toate părțile se auziau tânguirii; era un vaet după vechile locuințe părăsite, un blestem pentru aceste locuri sălbatice, cari îi duceau la ruină singură. Puțini cari mai aveau încă ceva bani, reluau cu carele drumul spre Claresville. Dar cea mai mare parte dintre coloniști, cari cheltuiseră până la ultima para în noua întreprin- dere, nici nu se mai putea gândi la întoarcere și, când vedeau un car depărtându-se, clătinau din cap și-și frângeau mâinile.

Incetul cu incetul în pădure tăcură loviturile de secure; o mare oboseală morală, un senti- ment dureros de părăsire și de jale puse stăpâ- nire pe ultimii rămași.

— Să cheltuești doi ani de oboseală pentru pământul ăsta și să sfârșești prin a muri de foame! — spunea un țăran altuia, gemând. Și pădurea cu lungul ei murmur cânta în jurul lor cântecul ruinei și al morții.

Intr'o seară, Lorenzo veni la fiică-sa și-i zise:

— Marișia mea, văd că toți au să cadă în pră- pastie și noi cu dânșii.

— Dumnezeu care e bun, zise copila, va avea milă de noi și nu ne va părăsi.

Zicând astfel, ridică ochii spre cer și stelele ce

scăpiau deasupra, în înălțime, înconjurată blondul ei cap de Madonă cu o aureolă argintie. Tinerii din Chicago și îndrăzneții vânători din Texas ațintiră lung privirea asupra acelei dulci vedeli de copilă și ziseră într'un glas :

— Noi nu te vom părăsi niciodată !

Marișia se gândia însă că numai pe unul singur din tinerii de pe pământ l-ar fi putut urma până la capătul lumii : lasco al ei, iubitul ei. Dar el rămăsese la Lipinsk, și fără îndoială o uitase după cum uitase și făgăduiala dela fântână din seara aceea de toamnă. Copila nu putea să nu știe starea tristă a coloniei. Dar acelaș Dumnezeu, care nu o uitase în clipele cele mai teribile ale vieții ei, nu putea s'o părăsiască acum. Astfel ea nu se îngrozia la gândul relelor viitoare, liniștită, serenă, sprijinită pe acea încredere în ajutorul A-tot-puternic pe care nimic în lume nu putea să i-o răpească. Și apoi nu era oare bătrânul domn polonez din New-York, mântuitorul lor ? Nu le dăduse el cartea lui de vizită, pe care o păstra ca pe o comoară ? În cel mai rău caz când orice altă cale i-ar fi fost închisă, copila putea oricând să se adreseze lui. Oh, el nu le-ar fi refuzat ajutorul !

Starea coloniei mergea tot înrăindu-se. Adânc întuneric domnia peste soarta celor ce părăsiseră Borovina ; nimeni nu știa dacă au ajuns cu bine la Claresville, sau mai de grabă pieriseră în străbateria șesului sălbatec.

În urmă și Lorenzo se îmbolnăvi. Oboseala enormă și aproape supraomenească a acelei vieți de muncă doborâse naturi mai tinere și mai tari ; cum ar putea rezista un biet bătrân ? Cu toate

acestea, două zile se țin bine, îndură în tăcere groaznice dureri de șira spinării; dar în dimineața a treia, boala fu mai tare ca el. Marișia se duse în pădure, adună o mare cantitate de mușchi, îl întinse pe un fel de targă făcută pentru clădirea colibei lor și care stă întinsă pe pământ, făcu un culcuș, așeză pe tatăl ei și începu să-i pregătească un lea: cu băuturi spirtoase. Deodată bătrânul strigă:

— Marișia — murmură el cu un geamăt — pădurea asta mă omoră. Tu ai să rămâi singură, părăsită în mijlocul unor oameni streini, sărman orfană! Dumnezeu mă pedepsește pentru greșelile mele cel grele. Pentru că eu te-am smuls din patria noastră depărtată, pentru că eu te-am târât pe acest pământ de jale. Doamne, Doamne, cât de grea îmi va fi moartea!

— Tată, răspunse copilă, dacă n'aș fi venit cu tine, m'ar fi pedepsit Dumnezeu.

— Oh, de nu te-aș lăsa singură pe lume; urmă bătrânul. Dacă, înainte de a închide ochii, aș putea să-ți binecuvântezez căsătoria, atunci moartea mi-ar fi mai ușoară. Marișia mea, scumpă Marișia, dă-mi și această mângâiere, ia de bărbat pe Orlik; e un bărbat bun și n'are să te părăsească niciodată!...

În adevăr, Orlik poreclit și negrul, eră un băiat foarte bun și cel mai bun vânător din Texas. Cum auzi cuvintele bătrânului țăran, îi căzu în genunchi lângă pat.

— Tată, tată — zise el mișcat — dă-ne binecuvântarea ta. Iubesc pe fată ca pe lumina ochilor mei și cunosc pădurea ca pe casa mea,

Îți jur că voi iubi totdeauna pe Marișia și lângă mine nu va îndura niciodată sărăcia!

Zicând acestea, el întorcea privirea temătoare spre ea și atârna de buzele ei, așteptând cuvântul ce trebuia să-i dea o mare bucurie sau o nemărginită durere.

Marișia aplecă fruntea și sărută mâinile bătrânului țaran.

— Nu mă sili, tată, zise ea; și glasul său avea un accent gingaș dar hotărît. Tu știi că sunt a altuia; i-am jurat credință și mă voi ține de cuvânt.

— Nu, nu te vei ține, strigă Orlik furios. El voi ucide pe acela. Tu trebuie să fii a mea, prin iubire sau prin silă; a mea sau a nimănui! Pentru că toți câți sunt aici merg la pieire; toți, înțelegi, și tu de asemenea, dacă nu te scap eu.

Orlik avea din nenorocire dreptate. Colonia se apropia tot mai mult de prăpastie, de catastrofa finală. Proviziile se sfârșiseră acum și, pentru ca să se potoliască foamea, se începuse a se tăia animalele de muncă. Mizeria sporia din zi în zi, și cu creșterea ei boalele se înțețiau cu mai multă putere. Pe fiecare zi frigurile malarice secerau noi victime și în mijlocul acestei jeli oamenii: aci blestemau pe Dumnezeu, aci îl chemau rugându-l să le vină în ajutor și să-i scape de exterminare. Duminica, acei dintre coloniști cari mai rămăneau sănătoși, bărbați femei, bătrâni și copii, se prosternau pe șes cerând ajutorul dumnezeiesc;

— Dumnezeule al bunătății, tu care ești tare, tu care ești a-tot-puternic, tu care ești îndurător, fie-ți milă și de noi!

Această supremă rugă, pe care sute de glasuri o repetau la infinit, se resfrângea împrejur pe câmpie, și cu o sfâșietoare putere se înălța spre cer. Chiar pădurea păru că amuțește în acest gemăt de durere și vârfurile arborilor se opriră din obișnuitul murmur. De cum ultimele glasuri ale amărăților tăcură, o suflare de vânt trecu printre frunze și pădurea reîncepu să vuiască parcă ar fi sous: «Aici eu singură sunt regină și stăpână! Eu singură sunt cea mai puternică!»

Atunci Orlik negrul, care cunoștea destul de bine acel glas mândru, fixă mult timp vârful arborilor cu privirea încruntată și cercetătoare.

— Fie! — strigă el cu glas tunător. Fie! Aceasta e cea din urmă oară. Acum între noi doi.

Cei de față îl priviră îngroziți, fără să priceapă ce voise să spună. Unii dintre coloniști, cari îl cunoșteau de când locuia în Texas, puneau în el o încredere nemărginită și știau că se bucurase de o mare faimă de vânător chiar în Texas, care e țara vânătorilor. Cunoștea și siguranța ochiului și precizia mâinii lui, și cum avea curaj să înfrunte singur ursul în luptă și să iasă învingător.

La Sant'Antonio, unde locuise în urmă, de asemenea era cunoscut obiceiul lui de a rătăci luni întregi prin natura încă virgină, ca să smulgă pădurii tainele ei sau să descopere ascunzătorile fiarelor și animalelor sălbatice; și din aceste preumblări totuș se întorcea acasă totdeauna sănătos și teafăr. Părul lui de abanos și pielea bronzată de soare îi dăduse porecla de negru: câmpia îl crescuse sălbatec și vânjos ca un stejar. Se povestea în sfârșit că acolo, la hotarele

Mexicului, ar fi condus o bandă de prădători; dar fără îndoială era vorba de o glumă. Adevărul era că din când în când aducea acasă câte o Piele-roșie sau, ceace i se întâmpla mai rar, câte o pereche de Iudieni jefuitori; până când, într'o bună zi, preotul locului îl oprise sub pedeapsa afuriseniei. De atunci nu se mai dusesse la ho a-ele Mexicului.

La Borovina el era singurul care rămăsese nepăsător la certurile și neînțel gerile tovarășilor; pădurea îl hrănea, îi procura haine; ce putea să doriască mai bun?...

Dar când coloniștii, speriați, începură să se răspândiască și să-și caute adăpost în altă parte, el singur se puse în capul lucrului, așeza în ordine pe cei rămași, încuraja pe cei fricoși, mângâia pe cei bolnavi, și avea pentru toți o vorbă de întărire și speranță. Și când la sfârșitul rugăciunii calde, cu privirea și cu cuvintele aruncă mândra sfidarea pădurii, cei de față se îndoiră dacă nu cumva avea vreo putere magică.

Se înseră. Încet, soarele se ascundea la spatele perdelei arborilor și pe cer, în pi și de zefirul serii care sufla dela miazăzi, pluteau nori cenușii aducători de ploaie. Orlik își puse pe după gât cureaua carabinei și se afundă în pădure.

Se făcuse noapte de mult, când câțiva coloniști cari veghiau la siguranța comună, zăriră ceva lucind prin desimea arborilor, ca un cerc de aur care se măria văzând cu ochii și cu o iuțeală uimitoare se transforma într'o flacără vie de un roșu sângeros.

— Arde pădurea! A luat foc pădurea! — se

auzi din toate părțile ; și coloniștii îngroziți fură în picioare. Stoluri de păsări gonite din cuiburile lor neatinse se ridicară în sbor în aer, cu un croncănit, un șuerat, un strigăt, o fâlfăială fri-coasă de aripi grăbite. Vitele de plug, din locul ocolit de care, ridicau ochii spre pădure și umplău aerul cu mugete jalnice ; câinii urlău ; oamenii alergau de colo până colo, se izbiau, se întrebau unii pe alții cu groază dacă incendiul nu va cuprinde lagărul ! Dar cum vântul sufla furios dinspre șes, flăcările erau împinse în partea opusă. Încet-încet, în trei sau patru alte locuri se văzură scânteii și limbi de foc, și pădurea păru brăzdată de o linie arzătoare. Incendiul se întindea tot mai mult ; flăcările, duse de vânt cu o repeziciune uimitoare, treceau de la copac la copac, se agățau pe ramuri și pe edere, se încolăceau în mii de feluri ; uriașii seculari ai pădurii păreau că se strâmbă și se răsucesc într'o mare de foc, ca în spasmul unor nespuse suferințe, și unul câte unul cădeau la pământ în cenușe ; și acea enormă masă aprinsă de trunchiuri de ederă, dădea o înfățișare grozav de măreață. Din când în când, prin lumina roșiatică a incendiului, treceau săltând umbre înspăimântate ; răgetele jaguarilor și urletele șacalilor răsunau în aer și se amestecau cu plesniturele flăcărilor și strigătul păsărilor. Cerul părea colorat cu un roșu de sânge, ce se răsfrângea peste toate lucrurile, și vântul sufla tot mai tare ; printre arbori curgea un torent de foc, și flăcări se înălțau până în vârfurile cele mai înalte. În curând întreaga pădure nu mai fu decât un imens cuptor.

De jur împrejur, aerul era plin de fum și de

miros acru de arsură ; căldura incendiului devenia tot mai de nesuferit. Putea să se spună acum că pentru lagăr trecuse orice pericol ; totuș coloniștii, încă tremurând de frică, se strângeau unii lângă alții, chemându-se și întrebându-se unii pe alții. De odată se auzi din spre pădure o alergătură găfâitoare și îndată apăru figura herculeană a lui Orlik. Fața lui înegrită de fum te înfricoșă ; dar de cum se opri, rezemându-se obosit de țeava puștii, toți se făcură cerc împrejurul lui.

— Acum nu vă mai rămâne nici un motiv să vă certați, — zise el. — Am dat foc pădurii și mâine veți avea la dispoziție cât pământ veți vrea.

După aceasta se apropie de Marișia și urmă :

— Și tu, fată, trebuie să fii a mea, pentru că numai eu sunt acela care am dat foc pădurii. Sunt mai puternic decât natura sălbatecă, pentru că am învins-o. Cine va îndrăzni oare să se lupte cu mine !

Zicând aceste cuvinte, un fulger îi străbătu prin ochi și toată fața lui luă o expresie groaznică de mânie. Marișia se îngrozi ; un tremur de nepotolit îi cuprinse bietul trup și pentru întâia oară mulțumi călduros lui Dumnezeu că lasko al ei e departe, colo, la Lipinsk.

Focul ardea 'nainte, dar se pierdea tot mai mult în depărtare ; și trecu și noaptea ; și răsări aurora, o auroră cenușie și vestitoare de ploaie.

Când se luminează de ziuă, câțiva coloniști încercară să se apropie de pădure ca să priviască mai de aproape focul ; dar pământul frigea sub

picioare și din acea grămadă de dărâmături carbonizate ieșiă o căldură așa de mare, încât fură siliți să se întoarcă. Mai târziu se lăsă ceața, care în scurtă vreme se făcu atât deasă încât era cu neputință să se zăriască ceva la doi pași. Apoi, peste noapte, începu să plouă și în curând ploaia se schimbă într'un adevărat potop torențial, urmarea repedei condensări a aburilor formați în atmosferă din pricina incendiului. La aceasta se adaugă apropierea primăverii, — care e anotimpul ploilor, ce se revarsă cu mare furie dealungul țărmlui Misissipului și mai cu seamă prin părțile unde acest fluviu se împreună cu Arkansas și cu Fluviul-roșu. Miasmele pestilențiale ce ies din nenumăratele torente, lacuri și bălți, care formează o mare parte a teritoriului, înrăutățiau și mai mult condițiile coloniei. Locul pe care era așezat lagărul deveni moale și încărcat de apă până aproape să se schimbe el însuși în mlaștină. Sub acea ploaie torențială, ce dură zi și noapte fără să înceteze o clipă, chiar acei dintre coloniști, cari rezistaseră frigurilor, acum căzură bolnavi. Mai plecară câteva familii, cu nădejdea de a ajunge la doritul Claresville; dar se întoarseră repede aducând o groaznică veste: fluviul se revărsase și încecase toate pământurile dimprejur, așa că orice trecere era cu neputință. Starea coloniștilor deveni atunci înfricoșată; proviziile de orice fel începuseră să se isprăviască tocmai când din pricina ploilor se rupsesse orice comunicație cu Claresville, singurul loc unde puteau fi reînviți. Intre toți nenorociții aceștia, Lorenzo și Marișia se bucurau de o poziție privilegiată, pentru

că Orlik, cu brațul lui puternic, îndepărtă de ei noile suferințe. El le aducea în fiecare zi vânat proaspăt, împușcat cu carabina sau prins cu lațuri întinse în pădure. Își ridicase chiar cortul deasupra sărăcăciosului pat pe care suferia Lorenzo, ca să apere pe bătrân și fiică de ploaia torențială și nevoia de a primi acest ajutor — și n'ar fi fost în nici un chip cu putință să-l refuze — punea pe Marișia în grea cumpănă, de oarece o obliga față de el, și tânărul o ruga neconștient să fie a lui, lucru la care sărmana simția că niciodată nu va putea să se învoiască.

— Nu mai sunt femei în lume? — repeta Marișia la rugăciunile lui. Du-te departe: fără greutate vei găsi altele mai bune ca mine. Știi că iubesc pe altul.

Cu toate astea Orlik nu se lăsa.

— Nu, e în zadar! Alta ca tine n'aș găsi chiar dacă aș căuta toată lumea. Tu ești viața, iubirea, singura pentru mine; cu orice preț trebuie să fii a mea. Ce mai nădăjduiești? Ce-ai să te faci atunci când va muri tatăl tău? Atunci tu singură ai să vii la mine și eu te voi lua cum prinde lupul mielul și te voi duce în pădure, nu ca să-ți fac rău, ci ca să îngenunchi la picioarele tale și să te încălzesc în brațele mele o iubita mea!.. Atunci ai să fii a mea, toată a mea! Nimeni nu mă va putea împiedica! De ce-aș avea să mă tem? Oh, cheamă, cheamă pe Ianko al tău! Cu atât mai bine! Vreau să mă bat cu el!

Din nenorocire, în privința lui Lorenzo, Orlik cel negru avea dreptate. Bătrânul țăran se apropia cu pași repezi de moarte. Adesea, sub

violența frigurilor, aiura și în aiurări era căința greșelilor sale, amintiri dela Lipinsk și amara părere de rău după patria depărtate, pe care Dumnezeu nu i îngăduise s'o mai vadă. Și Marișia vărsa lacrimi calde pentru suferințele tatălui ei și pentru soarta ei. Orlik îi făgăduise solemn să o ducă la Lipinsk, când ar primi să fie soția lui. Dar, departe de a fi pentru ea o întărire, făgăduiala îi măria mai mult chinurile. Să se întoarcă în țara ei, soția altuia! Să nu mai fie pentru el decât o streină... Oh nu, nu! Mai bine de mii de ori să moară de urît în câmpie, în pustia sălbatică! și nenorocita copilă ruga pe Dumnezeu s'o ia împreună cu tatăl ei.

Ploaia cădea mereu în torente. Și cu ploaia căzu pe spatele coloniștilor o nouă și mai mare nenorocire. Intr'o noapte — peste firea amorțită plutia o moleșeală grea — pe când Orlic se dusese în pădure să caute vânat, colonia fu deșteptată de strigăte grozave: „Apă, apă! și când oamenii, treziți deodată și pe jumătate somnoroși, săriră în picioare frecându-și ochii, cu tot întunerecul des, văzură împrejur o masă lucitoare de apă care, întinsă de vânt, se împrăstia pretutindeni spumând și gâlgâind. Apa ajundea pâna la genunchi și creștea cu o iușeală spăimântătoare. Femeile și copiii căutau scăpase prin căruțe; bărbații alergau în partea de apus a pădurii, unde un pâlcc de copaci scăpase de foc. Dar nici o apărare nu da adăpost indestulător contra acelei furii de apă, care, nemai oprită de nici o piedică, înainta dinspre pădure, abătând și răsturnând orice. Gemete, strigăte de jale și desnădăjduite chemări de ajutor, răsunau prin aer;

și amestecându-se cu mugetul vitelor de jug și vuetul amenințător al valurilor, făceau un sgomot de nedescris. Înainte de năpădirea valurilor, boii și vacile, rupând șirul carelor, fugiră în nemărginitul șes sălbatec. Și acum curentu! vijelios târa cu sine oile și berbeci; iar carele, urnite din loc și ridicate de apă, se clătinau.

Și din cerul negru, ploaia curgea în șiroaie și urletul amenințător al valurilor se apropia, nu mai era obișnuita inundație periodică a primăverii, ci o groaznică sbuciumare a naturii care în întunericul nopți arunca asupra coloniei prăpădul și moartea.

Deodată carul ce se afla mai aproape de pădure cedă împinsăturii grele a apei și se răsturnă. La țipătul sfâșietor al femeilor, se văzură câteva umbre negre alunecând din copaci și înotând puternic spre cele căzute; dar în curând și unele și altele pieriră, răsturnate și înecate de curent. Și ploaia curgea cu putere tot mai mare și întunericul din clipă în clipă părea că se face mai des. Carele furnicau toate de ființe omenești; pe suprafața nămolosă plutiau grinzi și scânduri de toate formele și mărimile; ici se putea zări încă un chip omenesc agățat cu încheștare de un trunchi de arbore; colo un berbec luptându-se cu moartea, mai departe o mână albă apărând de-asupra apei și pierind imediat pentru totdeauna. Apoi vârtejul valurilor birui orice sgomot. Din care, unele se afundau încet, altele târite de goana apei, alergau spre necunoscut, spre pieire...

Dar Lorenzo și Marișia?... Targa, pe care zăcea bătrânul la adăpostul cortului, fu mântuirea lor.

Ridicată ca o plută de curent rămase mai întâi în voia valurilor câtăva vreme și astfel făcu înconjurul lagărului; apoi, izbind când la dreapta, când la stânga, apucă drumul pădurii și fu împinsă înainte, în noapte și întunec. Copila, ingenunchiată lângă culcușul tatii, cerea cu mâinile împreunate ajutorul lui Dumnezeu. Dar glasul ei nu primia alt răspuns decât acela ce venia dela valurile mugitoare; o bătae de vânt îi luă cortul și de multe ori pluta însăși fu în primejdie de a se isbi de trunchiurile înecate. Cu toate acestea merse nevătămată până când rămase urcată în ramurile unui copac, al cărui vârf răsărea din apă. Atunci, din frunzișul des răsună un glas omenesc și păru glas ce se pogorâ din cer.

— Uite! la carabina și stai de partea cealaltă, pentru ca sărind pe plută, să nu se răstoarne sub greutatea trupului meu.

Copila se grăbi îndată să urmeze porunca și din vârful copacului se arată chipul negru al lui Orlik.

— Vezi, Marișia — exclamă el — soarta ne unește a doua oară. Dumnezeu însuși mi-ajută! Și cum este adevărat că Dumnezeu există, te voi scăpa, chiar de m'ar costa viața.

Zicând astfel, cu o secure mică, pe care de obicei o purta la sine, tăie o cracă lungă de arbore și într'o clipă făcu din ea o vâslă; apoi, sprijinind-o în trunchi, cu o împinsătură puternică, trase pluta din mijlocul ramurilor și prinse să vâsliască. Ajunși astfel până unde fluviul curgea în adevărata lui albie, curentul se făcu stăpân pe plută și începu să o ducă cu iuțeală

uimitoare. Spre ce țintă?... Nimeni nu putea să știe; dar pentru moment cei trei naufragiați scăpaseră. Orlik nu pierdea un minut. Din când în când, cu o lovitură de vâslă bine nemerită, cârmia pluta sau o scotea dintre crăcile copacilor, din trunchiuri, în sfârșit din tot ce putea s'o împiedice. Ochiul lui pătrunzător, obișnuit să cerceteze întunerecul, preîntâmpina la vreme orice pericol; puterile lui herculeane păreau că se îndoesc. Astfel plutiră ceasuri întregi. Ori care altul în locul lui ar fi căzut, de marea oboseală; dar el părea că nici nu bagă de seamă. La primele luciri ale apusului pluta ieșise din pădure; și tot înconjurul, până unde putea ajunge privirea, nu era altceva decât o nesfârșită întindere de apă, a cărei uniformitate o rupeau numai mișcările valurilor galbene. Orlik își roti repede privirea împrejur și, cum zări înaintea lui un spațiu larg de apă liniștită, lăasă vâsla o clipă.

— Acum ești a mea, — exclamă întors spre copilă — ești toată a mea, pentru că eu singur te-am smuls dela moarte.

Zicând astfel, își scoase șapca. Fața lui, roșie de grozava oboseală și learcă de sudoare, în acea clipă era frumoasă, de o frumusețe bărbătească; trăsăturile ei expresive arătau energia bărbătească și mândria de suflet a aceluia sălbatec fiu al stepelor. Pentru prima oară Marișia nu îndrăzni să-l contrazică.

— Marișia! reîncepu tânărul, blând — Marișia, viața vieții mele.

Dar copila îi luă vorba:

— Unde ne ducem acum? — întrebă ea.

— Ce-mi pasă, odată ce te văd lângă mine!

— Vâslește, vâslește, să scăpăm de moarte— zise ea.

Și el apucă vâs'a din nou și împlini dorința copilei.

În mijlocul atâtor sbuciumuri, starea bătrânului Lorenzo se înrăutățise mult. Acum frigurile nu-l mai slăbiau un moment și împreună cu frigurile o slăbiciune generală îi cuprindea toate membrele. Era doritul sfârșit al durerilor și suferințelor lui; era pacea supremă, ce se apropia încet, încet. Pe la amiazi muribundul se trezi și chemă fata pe nume.

— Marișia—șopti cu un glas slab — eu n'am să mai văd zorile de mâine. Oh, dacă n'aș fi plecat din Lipinsk, dacă nu te-aș fi târât la nenorocire. Dar Dumnezeu e milostiv. Eu am suferit prea mult, prea mult am purtat greutatea greșelilor mele. Fac și ca trupul meu să se odihniască sub pământ! Pe tine, micuța mea. Orlik are să te ducă la New York, la domnul cel bătrân. Oh, el e foarte bun, va avea milă de tine și are să te ajute să te întorci la Lipinsk. Eu n'am să mai revăd patria. Dar Dumnezeu cel milostiv îmi va dà aripi și sufletul meu va veni după tine acolo.

Acum căzu în agonie; buzele prinseră să șoptiască în glas de rugăciune;

— Sub mantia ta, Sfântă Maică a lui Dumnezeu! Apoi strigă cu glas tare: — Să nu mă aruncați în apă, că nu sunt câine! Și, ca și cum deșteptat de acest strigăt îi revenise în minte noaptea grozavă în care, de foame și de des-nădejde, voise să-și îneco fata, isbucni în plâns:

— Iartă-mă, fata mea, iartă-mă!

Îngenuchiata lângă culcușul tatii, cu mâinile împreunate, biata copilă plângea desnădăjduită, părea că nu mai simte foamea și frigul hainelor muiate de ploaie, Orlik vâslia, dar lacrimi groase i se prelingeau pe obraji.

Spre seară încetă ploaia și vremea se limpezi puțin. Câteva minute chiar soarele scoase capul printre norii deși; și razele lui se resfrânseseră pe suprafața valurilor galbene și incununară cu un nimb de lumină fața muribundului. Lui Dumnezeu îi era milă de bătrânul țaran și-i dedea o moarte pașnică. Încăodată șopti cu o nespusă părere de rău: — Mi-am părăsit casa, Polonia mea, lumea mea cea veche! Apoi, încet încet, în agonia ceasului din urmă, i se păru că s'a întors în patrie. Bătrânul domn din New-York l-a scăpat. Se imbarcă în barcă cu copila lui, și zi și noapte vasul aleargă repede, tăind valurile gâlgâind de spumă, și seara marinarii cântau în cor. Și iată portul Hamburg, primul popas al lungului drum de jale și mizerii; iată trenul care-l va duce în patrie. Pe dinaintea ochilor lui trec chipuri de orașe necunoscute; în urechi îi răsuna vorba nemțească. Trenul sboară. Din clipă în clipă Lorenzo simte patria mai aproape: inima îi saltă în piept de bucurie, răsuflarea îi iese din buze mai ușoară; aerul ce se mișcă împrejur e aerul său natal. Cum? E la graniță? Cu greu își înfrânează bătăile sărmanei inimi. Fără îndoială, granița! Dumnezeule al bunătații și al Milei! Uite părul cel mare, iată câmpiile, colibe'e și turla bisericii! Mai încolo un țaran cu căciula în cap pășește domol în urma plugului. Lorenzo îi întinde brațele. „Frate

ascultă fratel!". Dar glasul îi moare în gât. Iată capitala; după ea vine numai decât Lipinsk. Se dă jos din tren și pornește cu Marișia pe vechea șosea cunoscută. E primăvară; în aerul ce se întunecă se sbenguesc fluturii; clopotele serii sună Ave Maria! Bătrânul și fata plâng de bucurie; și el îngenunchie și sărută cuvios pământul. De ce atâta fericire pe el, nenorocit păcătos... Încă o bucată de drum și apoi un colț de stâncă și o cruce. De aci începe pământul, Lipinsk-ului. Acum nu mai merg: iubirea de patrie le dă aripi; bucată de drum e trecută și au ajuns la cruce. Țăranul cade cu fața la pământ și buzele lui sărută brazda pământului natal. Sunt la Lipinsk! — exclamă el stins. — Sunt la Lipinsk! Da, e la Lipinsk! Despărțite de suflet, rămășițele muritoare ale bătrânului țăran se odihnesc pe plută; sufletul sboară în ținuturi depărtate, unde pacea și fericirea împărătesc veșnic...

— Tată, tată! isbucnește Marișia cu un țipăt sfâșietor. Sărmană copilă! Glasul tău nu poate să-l deștepte din somn; el nu se mai întoarce lângă tine. E atât de fericit în frumosul lui Lipinsk!

Se coborî noaptea. Foamea, frigul și oboseala chinuiau pe cei doi naufragiați. Orlik mai cu seamă eră atât de sleit, încât eră cât p'aci să-i cadă vâsla din mână; totuș ținea piept, cu nădejdea că va găsi o cale de scăpare. Marișia, în genunchi, cu glasul stins de plâns, șoptia rugăciunile morților pe cadavrul tatălui și părea că nu ia seama la nimic. Imprejur vedea suprafața nemărginită a apelor. Într'un loc se păru că flu-

viul se varsă în alt fluviu mai larg, pentru că pluta începu să alunece din nou pe ape cu o rezistență uimitoare; din când în când un vârtej o fuca să se învârtiască în loc într'o vâltoare de spumă; nu mai era cu putință să se împotrivescă curentului. Orlik, orbit de fatalitate, în genunchi pe plută, se lupta mereu; dar puterile slăbiau văzând cu ochii și lăsă pe Marișia în grija lui Dumnezeu. Deodată se ridică în picioare țintește privirea în întunec, întinde mâna și un strigăt îi iese din buze;

— Pe toți sfinții raiului! Colo lucește o lumină.

La rândul ei și Marișia tresare și se uită în direcția mâinii lui Orlik. Nu e îndoială. Colo în întunec strălucește un punct luminos ce aruncă o fâșie lungă în apă.

În inima lui Orlik renăscu nădejde.

— De sigur e o barcă din Claresville. Au pus-o pe apă Yankeeii pentru scăparea naufragiaților. De ne-ar zări și de ne-am putea apropia! O, Marișia, Marișia, poate te scap din nou! Curaj! Înainte!

Și cu îndoită energie începu să vâslască. Încet încet, lumina apare mai distinctă și în strălucirea razelor ei se desenează clar umbra unei corăbii încă departe, dar de care se apropiau tot mai mult. Peste o clipă însă Orlik bagă de seamă că se depărtează din nou; alt curent a prins pluta și o împinge în direcția opusă. Cu toate acestea el se silește s'o îndrepteze în direcția dintâi, dar în zadar și, ca culme a nenorocirii, i se rupse și vâsla în mâni. Cei doi nefericiți naufragiați, în neputință de a mai ține piept, văd lu-

mina devenind tot mai slabă și împreună cu lumina se îpuținează și nădejdea de scăpare. Deodată pluta rămâne încurcată în ramurile unui copac gros, afundat în apă până aproape de vârf, și se oprește. De sigur că plutia de asupra luncii, Orlik și Marișia începură să strige desnădejduți cerând ajutor; dar vâjiitul valurilor le astupa glasul. Atunci Orlik apucă carabina: — Cel puțin vor auzi lovitura și vor vedea locul exclamă el și întinzând brațul îndreaptă arma în văzduhul întunecat. Zadarnică nădejde! Iarba udă, nu ia foc; lovitura nu pleacă...

Sdrobit, în prada desnădejzii, Orlik căzu în genunchi pe plută și rămase câțeva vreme ca lipsit de simțuri. Orice cale de scăpare era închisă! Atunci se ridică și se întoarse spre copilă:

— Marișia! zise el, și accentul cu care fu rostit acest nume era o nemărginită dragoste. — Marișia, pe oricare altă fată mi-aș fi luat-o cu sila, și 'n brațe aș fi dus-o în pădure. Cu tine n'am îndrăsnit, pentru că nu pot să-ți fac rău, pentru că te iubesc prea mult și-mi ești mai scumpă ca vieața. Ca un lup alergam fără răgaz prin păduri și lunci băgând groaza în oameni. Dar tu te-ai arătat și mi-ai insuflat respect; în fața ta tremur cum tremură un copil, mi-ai dat desigur să beau vreo băutură vrăjită. Tu nu poți să-mi dai iubirea ta, eu nu vreau să te silesc să fii a mea... mai bine moartea! Ascultă, Marișia! Poate Dumnezeu îngăduie să te mai scap odată; dacă reușesc, ai să fii liberă, îți jur; dar dacă mor, oh, atunci roagă-te pentru odihna sufletului meu și într'o zi, când îți va zâmbi fericirea, trimite o lacrimă a mintirii mele,

Iartă-mă dacă te-am făcut să suferi vreodată. Gândul tău îmi dă puteri. O, Marișia, Marișia mea, singura mea avere, vieța mea, soarele meu !

Înainte ca copila să-i poată ghici intenția, Orlik se aruncase în apă. Marișia dete un țipăt disperat. O clipă putu să zăriască pe deasupra valurilor capul și brațele tânărului ce tăia de-a-curmezișul curentul. Inotător vânjos ca și vânzător încercat, se hotărâse să ajungă înnot corabia ca s'o ducă la pluta pe care aștepta Marișia. Și, în adevăr, dacă ar fi fost aruncat într'un curent protivnic celui ce-l târîse până atunci, nu i-ar fi fost tocmai greu să-și ajungă scopul.

Dar cu toate silințele lui supraomenești înaintă cu o încetineală spăimântătoare. Valuri mari gălbui îi aruncau în ochi spuma și-l orbiau, așa că trebuia să ridice capul drept în sus ca să se mențină în direcția bărcii. Uneori un val îl împingea înainte o bună distanță, dar imediat altul îl asvârlija îndărăt tot pe atât, pe cât îl împinsese înainte cel dintâi; răsuflarea îi ieșea de pe buze tot mai greoaie; vedea că puterea îl părăsește și că picioarele i se întepenesc de frig. O descurajare supremă punea stăpânire pe el: nu, era cu neputință, eră o nebunie să se mai lupte cu valurile. Atunci i se părea că din mijlocul valurilor aude glasul drag al copilei, și strigătul ei tânguitor: — ajutor, ajutor, scapă-mă! — o vedeă rugându-se în genunchi pe plută și această vedenie îi da puteri noi. Ochii îi ieșiau din orbite de grozava oboseală, nu se mai putea susține. Nu aveă de făcut decât o jumătate de înconjur ca să se întoarcă la plută, la odihnă; un ase-

menea gând nici nu treceà prin mintea lui Orlik. Colo departe era lumina corăbiei, acolo trebuia să ajungă cu orice preț, ca să scape. Intre acestea, corabia împinsă de curentul cu care el se luptă, se apropia încet. Deodată Orlik simți înțepenindu-i genunchiul, picioarele nu voia să se mai miște... și corabia mântuitoare apăru mai aproape: «Ajutor, ajutor», strigă el. Dar un val furios îi înecă cuvântul la jumătate, capul îi dispăru sub valuri, ca să se arate din nou. Auzi puțin mai departe de el un fâșiit de lopeți; nu se poate înșela. «Ajutor» strigă din nou; îi răspunde și mai aproape sgomotul închis al lopeților; apoi un vârtej îl apucă, îl târăște îl înecă în involburările lui. Încăodată mâna iese mișcându-se din valuri, apoi nimic... Abisul adânc l-a înghițit.

Intre acestea Marișia, singură lângă cadavrul tatălui nu deslăpia privirea de punctul luminos. Nemișcată și aproape impietrită de durere, nu mai gândia nimic. Dar cum corabia se apropia mereu, lumina se măria văzând cu ochii îi păru un nemăsurat șarpe de foc, care venia spre ea să o sfâșie. În întunericul nopții, răsunară țipetele ei de groază...

— Ei, Schmidt, — zise în acea clipă cineva vorbind englezește, — să mă spânzure chiar acum de catargul cel mare, dacă n'aud un glas femeie care cere ajutor; cineva e în primejdie...

Peste câteva minute, două brațe vânjoase ridicau pe Marișia și o puneau pe puntea corăbiei. Dar nu erau brațele lui Orlik. Curajosul și nenorocitul Orlik dormia somnul cel veșnic în fundul mării.

Peste două luni, Marișia părăsea spitalul din Little-Rock. Sărmana copilă se sculă după o boală destul de grea și dureroasă; acum se vindecase, dar, încă în convalescență, galbenă, slabă, aproape diafană ar fi mișcat de milă și inimile cele mai împietrite. Câteva persoane miloase făcuseră o colectă, care, deși nu-i produsese o sumă mare, îi făcea cu putință întoarcerea la New York. Cu toate acestea, cel din urmă rest al călătoriei ar fi trebuit să-l facă pe jos, dacă funcționarii stației Little-Rock nu i ar fi făcut rost de un bilet gratis. Acum învățase englezește de se putea exprima cu destulă limpezime, și cum impiegații «flară dela ea însăși povestea nenorocirilor ei, li se făcură milă de ea și îi dădură ajutoare din belșug; lume miloasă, care ușura soarta copilei nefericite și suferinde, cu fața albă ca ceara, cu ochii mari albaștri, cu părul de aur, care semănă mai mult cu o umbră decât cu o făptură în care respiră viața!... Și apoi pretutindeni găsise lume bună pe drum; numai soarta fusese crudă cu ea!.. Sărmană și umilită floritică de câmp, pe care vânturi rele o aruncaseră pe pământ strein, ce să mai rămână în această țară unde îndurase atâta?... Nu; locul ei era dincolo de mare, acolo, la Lipinsk, în modestul sat polonez, cu colibelee lui cu acoperișul de paie, cu biserițuța și cu fețele cunoscute!..

Ajunsesese în sfârșit la New-York, în Water-Street. Aici, la bunul ei compatriot, la bătrânul domn care o ajutase odinioară, voia să ceară ajutor. Mâna-i tremurătoare atinse butonul soneriei; peste câteva minute ușa se deschise; un servitor se arătă în prag.

— Este acasă mister Slotopolsky? — întreabă ea întinzând cartea de vizită pe care i-o dăduse bătrânul domn.

— Nu, răspunse servitorul, a murit.

Marișia incremeni.

— Și mister Wiliam, fiul său?

— A plecat.

— Și miss Jenny?

— A plecat și ea.

Și poarta se închise. îngrozită, zdrobită du această nouă lovitură a nenorociri, Marișia căzu jos și o sudoare rece îi îmbrobonă fruntea: pentru a doua oară se găsea la New-York, singură, părăsită de toți, fără sprijin, fără mijloace de trai... Poate că era sortită să rămână aci pe veci? Ah, nu, pentru tot aurul din lume! Ea are să știe să găsească drumul portului, să se informeze de corăbiile germane gata de plecare, să se arunce la picioarele căpitanului lor, unul câte unul, să se roage, să plângă, să conjure, s'o smulgă din acest loc de dureri și s'o ducă în Germania, până ce vreunul o să-i asculte rugăciunea. De pe coastele Germaniei, cu ajutorul sufletelor bune, ea s'ar întoarce în sfârșit la Lipinsk. Numai acolo va găsi odihnă, pentru că acolo trăia Iasko al ei, singura ființă ce-i mai rămânea pe pământ. Și dacă și el ar fi uitat-o, dacă și el ar fi respins-o cel puțin voia să moară lângă el..

Tare în această hotărâre, se ridică, apucă drumul portului, și începu să roage pe căpitanii corăbiilor germane. Pentru ei era ușor lucrul acesta, mai cu seamă că era vorba de o copilă frumoasă care avea nevoie numai de câteva zile

de odihnă dar legea îi opria și, în fața legii rugăciunea n'are trecere.

Copila atunci se așeză pe platformă, între scânduri și grinzi, deasupra valurilor unde dormise în acea noapte groaznică în care bătrânul Lorenzo voise s'o înece în mare. Cum făcuse cu tatăl ei la prima ședere la New-York, se hrănia cu tot felul de resturi pe care marea le aruncă pe țarm... Din fericire, acum eră vară și era cald... În fiecare dimineață Marișia se întorcea la corăbiile gata de plecare, se arunca la picioarele căpitanilor, îi ruga; dar totdeauna în zadar. Cu toate acestea, cu acea încăpățănare proprie fiilor țărănești, în loc să se descurajeze în fața acelor dese refuzuri, ea se întăria tot mai mult în hotărîrea ei. În acest timp, în acea luptă de toate zilele, puterile îi slăbiau din ce în ce și sufletul ei tindea tot mai cu foc spre micul sat depărtat? înțelegea că dacă nu poate să se întoarcă în patrie, nu scapă de moarte, după cum nu scăpaseră tovarășii ei de nenorocire.

Intr'o zi, izbuti cu greu să se târască la locul obișnuit; vedea că aceasta e ultima dată, că mâine nu va mai avea putere. Hotărîrea îi era luată. Nu voia să se mai arunce la picioarele oamenilor și să se roage, ci să se furișeze într'un vas gata să ridice ancora spre Europa, să se ascundă într'un colț și să rămână acolo pitulată. Odată ajuns vasul la larg n'ar fi aruncat-o în mare; și chiar dacă ar fi făcut-o... dacă era vorba să moară, puțin îi păsa în ce chip moare. Dar în jurul corăbiilor se supraveghia foarte aspru, și ca să pătrundă acolo pe furiș nu era

lucru ușor, și Marișia, la prima încercare, se văzu respinsă.

Slăbită, desnădăjduită, stătu o clipă nemișcată; apoi alergă la imbarcader și, întinzând brațele, izbucni într'un râz cu hohote, murmurând: «Iasko, Iasko, nu mă mai recunoști? Sunt bogată, sunt stăpâna multor pământuri, dar ți-am păstrat credința. Nu mă mai recunoști?...

Cei de față crezură că frigurile o fac să aiureze. Nu era aiureala frigurilor; ci nebunia lo-vise pe biata fată. Din acea zi ea venia în fiecare dimineață pe imbarcader, ca să vadă pe Iasko al ei. Marinarii și hamalii din port se obișnuiseră văzând-o și, din când în când, îi dau de po-mană câte un ban. Ea primia totdeauna mulțumind și zâbind cu un zâmbet naiv de copilă. Astfel trecură aproape două luni, apoi pieri; și nimeni nu mai știu de ea. Numai după câțeva vreme jurnalele vestiau că pe platformă, în locul cel mai depărtat al portului, se găsisse cadavrul unei fete tinere, despre care nu se știa nici cum o cheamă, nici de unde vine.

- Saint-Pierre Bernardin de.** Paul și Virginie, roman complet 96-97
- Sallustius.** Despre conjurația lui Catilina 890-890 b
- Sadoveanu M.** Povestiri de sărbători 234-5
- Sunt adunate în acest volum câteva din cele mai frumoase povestiri ale harnicului scriitor: Vestitorii, Domnul Trandafir, Intr'un colț de țară, La Iarmarocul la Merești, Un rămășag, Cufundarul, Moartea lui Ștefan Vodă, Regretul, Cei doi străini, Lupul, etc. Stilul curat și concis al acestui tânăr scriitor și daru-i meșteșugit de a povesti, fac din el unul din cele mai puternice dintre talentele noastre literare.
- Săvescu Iuliu Cezar.** Poezii cu portretul autorului de St. Dimitrescu . 1121-1122
- Schiller.** Wilhelm Tell, tragedie 328-9
- Cu o neîntrecută putere dramatică—ni se evocă vremuri dispărute cu tot farmecul, cu toată poezia lor, cu toate părțile bune și păcatele sufletului omenesc care e același și azi ca și atunci.
- „ Don Carlos. tragedie în 5 acte traducere din limba germană de W. Ghül 334-335 b
- „ Conjurația lui Fiesco, teatru 736-36 b
- Schopenhauer.** Viața, amorul și moartea 249-50
- Scott W.** Văduva din țara Hihglanzilor . 691-691 b
- Scarlat.** Vorbe și anecdote despre oamenii celebri (culegere) 702
- Secretul stilului** de d-na Alina G. 1123-26
- Ségur Contesa.** Povești cu zâne, trad. de Ludovic Daus 841-3



56498W

